

Beskrivningar till

**OMRÅDEN AV RIKSINTRESSE
för NATURVÅRD**

objekt **1 - 12**

Länsstyrelsen i Norrbottens län

Naturvårdsenheten

FORTECKNING ÖVER REGISTERBLAD (N)

BD 1/AC 2/AC 4.5 GRADDIS - TÄRNA - LAISÄLVEN

1 A GRADDIS - RUONESVAGGE

1 B RANDALEN - SVAIPA - DELLIKÄLVEN

1.0 LAISÄLVEN

1.1 Källflödena till Storlajsan

1.1.1 Iraftdeltat

1.1.2 Märkbergsområdet

1.2 Storlajsan

1.3 Från Storlajsan t o m sammanflödet med
Vindelälven

1.3.1 Dellikälvens urskogsområde

1.3.2 Nalovardo - Storgidna urskogsområde

2 IKESJAURE - PIESKEHAURE - SULITELMAOMRÅDEN

3 HORNAVANS URSKOGSOMRÅDE

4 BÄRGO

5.0 PITEÄLVEN

5.1 Källflödena t o m Tjeggelvas

5.1.1 Tjeggelvas urskogsområde

5.2 Från Tjeggelvas till Jäknajaure

5.3 Jäknajaure till Benbryteforsen

5.4 Fr o m Benbryteforsen t o m Storforsen

5.4.1 Storforsen

5.5 Fr o m Storforsen till mynningen

6

7 RÅVVEJAURE - TARREKAISE - KABLA - SAGGAT -
PEURAURE - KARATJ - PURKIJAUURE

7.1 Råvejaure - Tarrekaise - Kvikkjokk - Kabla

7.2 Peuraure - Pärälvens urskogsområde

7.3 Pärälven - Purkijaure

8 ULTEVIS - SITOJAURESÄNKAN - HARREJAURE

9 SJAUNJA

10 RÄVVÄIVE - SJISKAPE

11 KEBNEKAISE- OCH VISTASVAGGEOMRÅDET

12.0 KALIXÄLVEN

12.1 Kalixälvens källflöden

12.2 Fr o m Paittasjärvi t o m Kaalasluspa

12.3 Från Kaalasluspe t o m Lappeasuando

12.3.1 Kaitum urskogsområde

- 12.4 Från Lappesuando till HK (Tärendö)
- 12.5 HK (Tärendö) till Nybyn (Överkalix)
- 12.6 Från Nybyn till Mynningsområdet
- 13 TORNETRÄSK FJÄLLOMRÅDE
 - 13.1 Norr om Torneträsk
 - 13.2 Söder om Torneträsk
 - 13.3 Torneträsk
- 14 ALESJAURE - PÅKKETAN
- 15 TORNEÄLVEN
 - 15.1 Torneträskområdet
 - 15.2 Från Tarrakoski till Jukkasjärvi
 - 15.3 Fr o m Jukkasjärvi t o m Junusuandoselet
 - 15.4 Från Junosuando t o m Pajalaselet
 - 15.5 Från Pajalaselet t o m Karungiselet
 - 15.5.1 Armasjärvimyren
 - 15.6 Från Karungiselet till mynningen
 - 15.7 Bifurkationen Tärendö älv
- 16 RAUTUSAKARA
- 17 TSÄKTSOPLATÅN - TAAVAVUOMA
- 18.0 LAINIO ÄLV
 - 18.1 Från källflödena till Järkastak
 - 18.2 Fr o m Järkastak till Lannavaara
 - 18.3 Fr o m Lannavaara till utloppet i Torneälven
- 19 PÄLTSAN
- 20 KÖNKÄMÄ - MUONIO ÄLV, KUMMAENO OCH RÅSTONSOLKA
 - 20.1 Könkämä och Kumaenos dalgångar samt Råston sölkä
 - 20.2 Muonio älv, från Karesuando till utloppet i Torneälven
- 21 SULAJOKI - KARESUANDOOMRÅDET
- 22 PESSINKI
- 23 AINETTIVUOMA
- 24 LAINIOBÅGEN
- 25 RAUTAJOKIKANJON VID MASUGNSBYN
- 26 VETTASJÄRVI
- 27 VEIKI - TJAUTJASJAURE
- 28 SVARTBERGET
- 29 HAMMASHARJU
- 30 GRANLANDET - PELLOKIELAS
 - 30.1 Pellokielas

- 31 KUUSIVAARA
- 32 HAPARANDA SKÄRGÅRD OCH SAIVISNASHALVON
 - 32.1 Haparanda Sandskär
 - 32.2 Riekkola - VäliVaara
- 33 STORÖN - HASTASKÄRET - LIKSKÄR
 - 33.1 Storön
 - 33.2 Hastaskäret
 - 33.3 Likskär
- 34 RÅNEÄLVEN
 - 34.1 Snöberget
- 35 RIIKAKAISENVUOMA
- 36 PERSÖFJÄRDEN
- 37 JUPUKKA - TERVAJOKI - AHVENVUOMA
 - 37.1 Jupukka
 - 37.2 Tervajoki
 - 37.3 Ahvenvuoma
- 38 SÄRKITIEVAT
- 39 GAMMELSTADSVIKEN
- 40 ÖVÄRLDEN UTANFÖR LULEÄLVENS MYNNING
 - 40.1 Norr-Äspen
 - 40.2 Sör-Äspen och Grillklippan
 - 40.3 Sandgrönnorna - Skvalpen
- 41 STENSKÄR - STOR-REBBEN
- 42 TJÄRNHEDEN OCH MÄNSMYRAN
- 43 ÖVRE PETIKÅN
- 44 MUDDUS NATIONALPARK
- 45 REIVO
- 46 BYSKE ÄLV (även AC 25)
 - 46.1 Källsjöarna t o m Kilver
 - 46.2 Från Kilver till Hobergsforsen (HK)
 - 46.3 (AC 25.2) Från Hobergsforsen till mynningsområdet
- 47 NUORTAP - PÄLKÄIVE - PALJA
 - 47.1 Nuortap
 - 47.2 Palja
 - 47.3 Pälkäive
- 48 ÅNGESÄNS DALGÅNG VID SAMMANFLÖDET MED KALIX ÄLV
- 49 LINAFALET

- 50 STORA SJÖFALLETS NATIONALPARK
- 51 SAREKS NATIONALPARK
- 52 PADJELANTA NATIONALPARK
- 53 PELJEKAISE NATIONALPARK

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS OCH VÄSTERBOTTENS LÄN
BD 1 /AC 2 / AC 4.5 GRADDIS - TÄRNA - LAISÄLVEN, ARJEPLOGS OCH SORSELE
KOMMUNER

Riksobjektets stora omfattning har föranlett följande uppdelning i del-
områden i BD-län

- BD 1 A Graddis - Ruonesvågge (fjällområdet norr om Laisälven)
- BD 1 B Randalen - Svaipa - Dellikälven (fjällområdet söder om Laisälven
till länsgränsen mot AC-län)
- BD 1.0 Laisälven (som i sin tur är uppdelad i ett flertal delsträckor
och delobjekt)

Areal inom BD:län 345 000 ha.

1986-05-05

DELOMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 1 A GRADDIS - RUONESVÄGGE, ARJEPLOGS KOMMUN

Karta: 26 G

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region:

36 A Lapplands högfjällsregion

Landskapsformer: Fjällområde

Terrängformer: U-dalar, tundra polygoner, issjöstrandlinjer, terasser, rännor, åsar, slukåsar, jordflytningsvalkar, delta, vattenfall.

Vegetationstyper: Alpin vegetation, björkskog, blandskog, myrar, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: G B E

Sekundära: O Z S

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A Stor rikedom på välutbildade former och isjöstrandlinjer inom en förhållandevis liten yta

B Mångformigt, orört och ostört område

D Rik flora

Nyckelord: fjäll, artrik, vattenfall, formrik, utpostlokal, orört

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Karaktären av obrutet fjällområde bevaras.

Planering och säkerställande:

Området är i huvudsak beläget i Tärna-Vindelfjällens obrutna fjällområde. Ruonekjåkk är skyddad mot vattenkraftsutbyggnad enligt förslaget till naturresurslag.

BD 1 A

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F 1och område av riksintresse för kulturminnesvård nr K 3Området gränsar mot Nordlands fylke
i NorgeOmrådets huvuddrag:

Områdets centrala del omfattar två markerade U-dalar, Smuolevagge och sjön Guijaures dalgång, vilka förenas vid Storselet och fortsätter mot öster i form av ett dalstråk. I den östra delen rinner Ruonekjåkkå som faller brant med flera vattenfall till sjön Sädvajaure. De båda delstråken omges av branta fjäll, där Fierras 1605 m ö h är högst. Fjällmassivet norr om Smuolevagge är genomsett av fyra parallella, korta och vackert utformade U-dalar. Området upptas till 2/3 av blockmarker, snölegor och gråshedar.

Områdets terrängformer är av stort intresse. I Smuolevagge finns ett stort aktivt deltaområde, välutvecklade jordflytningsvalkar, issjöstrandlinjer, slakåsar och spår av isälvsdränering i form av rännor och terrasser. Graddisområdet visar framför allt olika former av glacifluvial verksamhet. Hela Buoggevuosmevagge är rik på glacifluviala spår, både erosiva och ackumulativa. Här finns åsar, terrasser och kullar och på Graddistjåkkås sluttningar även rännor. I dalen förekommer också mycket vackert utformade tundrapolygoner.

Merparten av området täcks av alpin vegetation och subalpin björkskog. De högsta topparna hyser högalpin vegetation på block och hållmarker. De mellan- och lågalpina utgörs huvudsakligen av gräs och rishedar. I dalgångarna Merkenesvagge och Ruonekjåkkå samt i anslutning till Sädvajaure förekommer hedbjörkskogar. Ångsbjörkskogar utgör ett vanligt inslag speciellt på dalgångarnas sydsidor. Glesa bestånd av tall påträffas i områdets låglänta delar. Västra delen av området som hör till Fierras urbergsfönster är vad gäller vegetationen relativt fattigt. Östra delen har en berggrund bestående av glimmer, skifferar med en betydligt gynnsammare inverkan på floran. Faunan i området är dåligt känd.

Såmbertjärro-Tjapkatjåkkå-Grapesvareområdet är ett småkuperat fjällandskap rikt på småsjöar och snölegor. Den kalkrika berggrunden ger här upphov till en rikt varierande och artrik flora. Bl a förekommer Dryashedar. I området finns även brandspira, smalviva och lapsk alpros.

Ruonesvagge kännetecknas främst av grovstammiga ångsbjörkskogar med ett stort inslag av hägg. Vegetationen är ovanligt rik med en lång rad kalkindikerande och "värmekrävande" arter. Storselet utgör en värdefull våtmark för andfåglar. Ruonekjokks östliga del går i en hängande dal och kastar sig i en serie branta fall ned till Sädvajaure. I anslutning till fallen förekommer en märklig kryptogamflora.

Inom Vallåiveområdet finns botaniskt rika vittutbredda ängsmarker.

BD 1 A

Värdeomdöme:

Opåverkat fjällområde med välutbildade glacifluviala former. Östra delen av området utgör ett botaniskt rikområde inom såväl den alpina zonen som inom den subalpina björkskogsregionen.

Anmärkningar:

Området ansluter till Laisdalen (se BD 1). I delområdet ingår värdekärna 67 i fjällutredningen. Området omfattar två klass I områden och ett klass II område i den geomorfologiska fjällkartan.

Referenser:

Andersson, L, Rafstedt, T, von Sydow, U, 1985: Fjällens vegetation. Norrbottens län. Statens naturvårdsverk

Statens naturvårdsverk 1981: Faunaområden i fjällregionen. SNV PM 1292

Rafstedt, T. 1984: Vegetationskarta över de svenska fjällen. Kartblad nr 8 Sulitelma (27 G) Statens lantmäteriverk. - 1973 Vindelns-Laisfjällens vildmarksområde. Slutrapport från Arbetsgruppen för bildande av ett naturreservat i Storumans, Sorsele och Arjeplogs kommuner 1973

Grundsten, C, 1981: Vegetationskarta över svenska fjällen. Kartblad nr 10 Pieljekaise (26 F/G) Statens lantmäteriverk

Ulfstedt, A C, 1977: Geomorfologiska kartbladen 26 F Nasafjäll och 26 G Pieljekaise. SNV PM 860

SNV 1986: Naturvård i fjällen.

1986-05-05

DELOMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 1 B RANDALEN - SVAIPA - DELLIKÄLVEN, ARJEPLOGS KOMMUN

<u>Karta:</u> 25 G, 25 H 26 F/G	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u> varav och	ha ha land ha vatten
------------------------------------	--------------	------------------------------	----------------------------

Naturgeografisk region:

36 A Lapplands högfjällsregion

Landskapsformer: Fjällområde

Terrängformer: Issjöstrandlinjer, rullstensås, deltan, recenta strandformer, rogen morän, drumliner, Strukturmark.

Vegetationstyper: Alpin vegetation, björkskog, myrar, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: O Z B E G
Sekundära: L S

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

- A Nyckelområde för tolkning av terrängformernas bildning. Välutbildade exempel på olika moränformationer
- B Opåverkat och ostört vildmarksområde
- C Flertal hotade däggdjur och fågelarter
- D Området hyser en såväl rik flora som fauna

Nyckelord: fjäll, vildmark, hotade arter, fjällräv, fjällgås, utpost-lokaler, mångformigt, vegetation, djurliv, vattendrag.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Karaktären av obrutet fjällområde bibehålls.

Planering och säkerställande:

Svaipa fågelskyddsområde. Upptagen på CW-listan över våtmarker av internationell betydelse. Dellikälven skyddad enligt förslag till naturresurslag.

BD 1 A

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F 1och område av riksintresse för kulturminnesvård nr K 3Området gränsar mot objekt AC 2,0 Sorsele kommun
Västerbottens län samt Nordlands fylkeOmrådets huvuddrag:

Området som ligger söder om Laisälven byggs upp av flera höga, men runda fjällmassiv, Jällektjåkkå, Sorvestjåkkå, Tsongatjåkkå och längst i öster Svaipa (1430 m ö h). Mellan massiven finns dalstråk med flacka sidor. Söder om Svaipa kännetecknas topografin av en vidsträckt sänka, Tjålmejauresänkan. Höjdförhållandena ligger genomgående över 800 m ö h.

Speciellt bör framhållas de geovetenskapliga värden som finns samlade vid Båssjos-Gavasjaures sjösystem och vid Laddevardo. Moränackumulationer som Rogenmorän, kullig morän och drumlinisering finns representerade, men också många glaci-fluviala former. En välutbildad rullstensås finns i sjöarnas nordvästra del. Markanta issjöstrandlinjer omger sjöarna och det milslånga strandplan som följer sjöarnas norra del torde vara ett av det längsta som finns i Lappland. Vid Båssjosjaure finns exempel på välutvecklade recenta former, t ex deltan och strandbildningar under uppbyggnad. Vidare är hela området rikt på olika former av strukturmark. Mellan Diellekjåkkå och övre Giertsbäcken finns ett mycket stort antal glaci-fluviala rännor.

Vegetationsgeografiskt kan området indelas i 3 delområden. Den västliga högalpina delen är maritimt påverkad. De högsta partierna intas av högalpina blockmarker medan de lägre partierna kännetecknas av gräshedar och ett ovanligt stort inslag av alpina ängar.

Mellanområdet (Tjålmejauresänkan) karaktäriseras av sin fuktiga vegetation där vidsträckta, våta rishedar omväxlar med kärr och videmarker. Den våta risheden domineras av knähöga buskar av dvärgbjörk och gråviden.

Österut tar den subalpina björkskogen vid. Dominerar gör hedbjörkskogen men i slutningarna i t ex Dellekälvens dalgång förekommer stora partier med ängsbjörkskog. I nedre delarna av Dellekälvens dalgång tar barrskogen vid (se BD 1:3:1). Området är ett av fjällvärldens mest värdefulla områden från faunistisk synpunkt. Fjällräv har här ett av sina säkraste tillhåll och för fjällgåsen utgör området en av de sista tillflyktsorterna. Försök med utplantering av fjällgås pågår. Havsörn har observerats ofta i området och det är klarlagt flera par av kungsörn som häckar. Andra arter av intresse är bl a jaktfalk, dubbelbeckasin och myrspöv.

Randalen hyser omfattande lågörtängar med en rik flora. Sydlig utpostlokal för fjällspira och lokal för lappvedel.

Svaipa-Tjålmejaure är en anmärkningsvärt rik fågellokal. Simfågel- och vadarfaunan uppvisar en stor täthet vad gäller häckande par. Områdets

BD 1 A

karaktär med våta rishedar och stora antalet sjöar och jokkar är en av orsakerna till fågelrikedomen. Ett tiotal andfågelarter och många olika vadare samt flertalet av fjällhedens fåglar har noterats i området. Av mer anmärkningsvärda arter kan nämnas bergand, skärnsnäppa och fjällgås. Vattenvegetationen anses vara ovanligt rik för fjällområdet.

På Svaipas norra del förekommer goda exempel på sluttningsprocesser såsom lavinblocktungor och slamströmmar.

Dellikälvens dalgång hyser en orörd fjällbjörkskog som delvis har en botaniskt intressant flora. Lokal för bl a lapsk alpros, guckusko och fjällarnika.

Värdeomdöme:

Kalkinslaget i berggrunden gör florans artrik. Området hyser ett flertal utpostlokaler för sällsynta växtarter. Tjålmejauresänkan med sin mosaikartade karaktär är ett ypperligt fågelområde. Flera hotade arter förekommer inom området och området anses vara ett av fjällvärldens värdefullaste område ur faunasynpunkt.

Inom riksobjektet finns även stora geomorfologiska värden.

Anmärkningar:

Området ansluter till Laisdalen (se BD 1:0) och Dellikälvens urskogsobjekt (se BD 1:3:1). Värdekärna 54 berör området.

Referenser:

Andersson, L, Rafstedt, T, von Sydow, U, 1985: Fjällens vegetation. Norrbottens län. Statens naturvårdsverk.

Statens naturvårdsverk 1981: Faunaområden i fjällregionen. SNV PM 1292.

Grundsten, C, 1979: Vegetationskarta över de svenska fjällen. Kartblad nr 12 Ammarnäs (25 G) statens lantmäteriverk. - 1973 Vindelns-Laisfjällens vildmarksområde. Slutrapport från arbetsgruppen för bildande av ett naturreservat i Storumans, Sorsele och Arjeplogs kommuner 1973.

Grundsten, C, 1981: Vegetationskarta över svenska fjällen. Kartblad nr 10 Pieljekaise (26 F/G) Statens lantmäteriverk.

Ulfstedt, A-C, 1977: Geomorfologiska kartbladen 26 F Nasafjäll och 26 G Pieljekaise. SNV PM 860.

Ulfstedt, A-C, 1977: Geomorfologiska kartbladet 25 G Ammarnäs. SNV PM 859.

Fjällplaneringen, SNV, 1986.

1986-05-05

DELOMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS OCH VÄSTERBOTTENS
LÄN
NR BD 1.0 LAISÄLVEN, ARJEPLOGS OCH SORSELE KOMMUNER

(3 delsträckor)

<u>Kartor:</u>	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u> varav och	ha ha land ha vatten
----------------	--------------	------------------------------	----------------------------

Naturgeografisk regioner:

33 h För fjällregion med huvudsakligen nordligt boreal vegetation.
36 a Lapplands högfjällregion. Björgefjäll och lågfjällområden i nord-
västra Lappland.

Landskapsformer: Fjällområde. Förfjällområde

Terrängformer: Se resp delsträcka.

Vegetationstyper: Barrskog, blandskog, kärr, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): B E G H Z K

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

- A Framstående exempel på rikt differentierad älv
- B Oreglerad älv i älvdal som delvis är opåverkad av modernt skogsbruk
- C Sårbara och hotade biotoper och arter
- D Viltrikt och botaniskt rikt område

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Älvens naturliga vattenregim och opåverkade urskogsobjekt bibehålls och skogsbruk bedrivs med stor naturvårdshänsyn. Värdet kan påverkas negativt av dämning, vattenståndsreglering, vattenavledning, kalavverkning, täktverksamhet.

Planering och säkerställande:

Naturreservat finns för Iraftdeltat och Märkberget. Laisälven är skyddad enligt förslag till naturresurslag.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr BD 1

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

BD 1.0

Området ingår även i	Sorsele	kommun
i	Västerbottens	län
<u>och gränsar mot Nordlands fylke i Norge</u>		

Områdets huvuddrag:

Laisälven är ca 160 km lång. Den rinner upp i mellersta Lapplands fjälltrakter och mynnar i Nedre Gautsträsket i övre Vindelälven.

Älvsträckan inom fjällområdet kännetecknas av den sjöfattiga dalgången ovan Iraftsjön. Den översta delen av Laisälven är ren ödemark, vilket starkt påminner om förhållandena vid Piteälven. Ertekjåkkås bergbrant och talussluttningar är av stort intresse och detsamma gäller de komplexa brantformerna sammanhängande med Kroppesvarefönstret. Märkbergets isälvs-kanjon hör till de värdefullaste enskilda objekten. Bland recenta bildningar står Iraftdeltat i särklass, och detta delta hör till landets förnämsta inlandsdeltan.

Storlaisan är en smal långsträckt sjö, eller närmast ett sel, som via en liten ström övergår i det mindre Akkerselet. Landskapsbilden är attraktiv på många ställen.

Älvsträckan nedströms Storlaisan har en klar särprägel, dels genom sin välutbildade dalgång med slutna, sammanhängande sidor, och dels genom det mäktiga glacifluviala fältet mellan Måskenäive och Nedre Gautsträsket (Laisheden). Intressantast är ur många synpunkter de ovanligt vackra och välutbildade selområdena vid Björkliden, Marielund-Persbacka och Gransele.

Laisälven omges i sin övre del av ofta örtrika fjällbjörkskogar som övergår i blandskog av tall och björk från Iraft ned till Storlaisan där gran-skogen tar överhanden. Landskapet är varierat och många vegetationstyper finns företrädda. Älven är en utpräglad "rikälv" med artrik och ofta frodig vegetation.

Sumpskogar, blandmyrar och backkärr finns spridda längs hela älven. Backkärr av extremriktyp påträffas längs älvens översta lopp. Ångmarker finns i anslutning till primärbebyggelse.

Stränderna är relativt höga, ca 3 m i genomsnitt. Morän är det dominerande strandsubstratet men nedströms Akkerselet är andelen sedimentstränder också stor. Klippstränder finns framför allt i Akkerforsen och längs älvens nedersta delar. Strandvegetationen är mycket varierad, välzonerad och ofta artrik. Strand- och strandnära skogar med högrter är vanliga särskilt nedströms Akkerselet.

Strandslåttermarker, de flesta dock förbuskade, finns framför allt vid Iraft, Björkliden och Granselet. Endast en del av Iraftdeltats strandängar slåtts ännu. Hedartad strandvegetation finns också jämte klippsprinevegetation. Skravelängar (genomsilade blockmarker) är en tämligen ovanlig

BD 1.0

vegetationstyp som finns väl utbildad längs Laisälvens stränder. Vattenvegetationen är dåligt känd. I Iraft, Akkerselet och Granselet är den lokalt välutvecklad.

I Märkbergssområdet finns både sydbergsvegetation, en kanjon och klippor med kalkkrävande vegetation vilket tillsammans ger en extremt stor artrikedom.

Laisälvsdalen var tidigare känd för ett utomordentligt rikt djurliv, som numera delvis har utarmats. Många däggdjursarter finns dock fortfarande och minst ett 75-tal fågelarter häckar i området. Laisälven erbjuder goda reproduktionsförhållanden för laxfiskar. Öringen är stationär i älven medan laxen bara går upp i enstaka exemplar. Röding finns också.

Värdeomdöme:

Laisälven är en helt oreglerad fjällälv och Laisdalen ovan Plassaselet har en rikt differentierad natur med glaciala avlagringar och tundrapolygoner. Iraftdeltat hör till de främsta av Norrlands inlandsdeltan. Laisälven är också en utpräglad "rikälv" med ett artrikt och synnerligen mångformigt växt- och djurliv. Den hör till det enda orörda älvsystemet och har en karaktär som överensstämmer med de sydligare, numera hårt utbyggda storälvarna. Här finns t ex översvänningsmarker med exceptionellt artrik, välzonerad strandängsvegetation, välutbildade skravelängar och säregna ståndorter med unik artsammansättning (Märkbergssområdet). Laisälven är en av Sveriges djurrikaste fjälldalar, sedan gammalt känd som utomordentligt produktivt område för bl a ripor och andfåglar. Flera växt- och djurarters utbredning når i Laisdalen längre in i fjällvärlden än vad som noterats på annat håll i landet. Laisälven är en intakt laxälv.

Anmärkningar:

Se resp delsträcka.

Referenser:

Nilsson, C, 1977: Laisälven. Naturinventering. Länsstyrelsen i Norrbottens län, Naturvårdsenheten.

1979: Piteälven, Laisälven och Vindelälven. Växt- och djurliv samt biologiska effekter av vattenöverledning. Wahlenbergia 6.

Statens naturvårdsverk 1969: Norrlandsälvarnas naturvärden. SNV Publ 1969:13.

Sundborg, Å, Elfström, Å, & Rudberg, S, 1980: Piteälven, Vindelälven och Laisälven: Naturförhållanden och miljöeffekter vid vattenöverledning. UNGI Rapport nr 51.

Se även resp delsträcka.

1986-05-05

DELSTRÄCKA NORRBOTTENS LÄN
NR BD 1.1 LAISALVEN: KALLFLODENA TILL STORLAISAN, ARJEPLOGS KOMMUN

Karta: 25 G 26 G

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region:

36 a Lapplands högfjällregion

Landskapsformer: Se BD 1.0

Terrängformer: Kursudal, rullstensås, delta, svämkgåla, blocktungor, palsar, fjäll, älvdal, överskjutningskällor, kapad dalsporre, kullig morän rogenmorän, drumliner, forsar, meandersträckor, levéer.

Terrängformer:

Vegetationstyper: Barrskog, blandskog, kärr, sjöar och vattendrag, äng

Intresseaspekter (ej rangordnade): B E G H Z

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

Se BD 1.0

Nyckelord:

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Se BD 1.0

Planering och säkerställande:

Delar av området ingår i obrutet fjällområde. Iraftdeltat och Märkberget är naturreservat, Svaipa fågelskyddsområde omfattar ett stort område från Iraftdeltat och uppströms. Området ingår i faunaområde av klass I, "Vindelå dalen-Lais dalen-Tärnasjön".

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr 1

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

BD 1.1

Områdets huvuddrag:

Dalgångens viktigaste särdrag ovan Iraftsjön är avsaknaden av sjöbäcken. Den ger därför vid första anblicken mer drag av floddal än flertalet övriga dalar. Den glaciala omvandlingen är dock tydlig, och vissa glacialt präglade brantformer är i själva verket mycket framträdande, som t ex bergbranten på Glibbovarde och framför allt Ertektjåkkås väldiga bergvägg med karaktär av kapad dalsporre. Dalgången är i stort sett öppen och har mjuka, inte särskilt branta former. Speciellt i dalens övre del är formerna flacka och fjällen inte särskilt höga.

Berggrundsgeologin inom området är komplicerad i många avseenden. Laisälvsdalens överdel tillhör det sk Nasafjällsfönstret. Med fönster menas ett avsnitt av fjällen, där högre skikt eller i detta fall en överskjutningsskålla borteroderats, så att underlaget kommer i dagen. Huvudbergarten i Nasafjällsfönstret, som även omfattar Fierras högfjäll, betecknas som granit. Den skällfront som omger Nasafjällsfönstret framträder inte på något mer påfallande sätt i terrängformerna. Även inom dalen från Iraftsjön till Storlaison är berggrundsgeologin mycket komplicerad. Terrängen mellan mellersta Iraftsjön och Storlaison utgör också ett geologiskt fönster, med här tillhörande olika överskjutningsskållor. Vi får totalt sett en komplex berggrund av granit, sparagmit och kvartsit.

Jordtäcket är ojämnt fördelat inom området. I Laisdalens översta del är jordtäcket tunt och kalt berg vanligt, vilket tillåter berggrundens detaljstrukturer att framträda. Längre nedströms, ungefär från och med dalbottens skogsgräns eller något ovanför, blir moräntäcket mäktigare och mer sammanhängande, och moränen antar ibland tydliga egenformer. Så är fallet t ex på dalbotten vid Ertektjåkkå-Svaipa och nedströms, där kullig morän är vanlig.

Uppströms Blassaselet finns relativt rikt differentierade glacifluviala avlagringar, främst en långsträckt rullstensås och sandurfält, vid Aldajåkkås mynning ett mera vidsträckt komplex av terrasser, ett annat sådant öster om Glibbovarde.

Mellan Blassaselet och Iraftsjön kännetecknas älven av småsjöar och sel omväxlande med forssträckor. De omlagrade sedimenten har gett förutsättningar för uppkomst av mindre meanderlopp med älvvallar, levéer och avsnörda meanderbågar. Nedströms finns tydliga kalspolningar där dalgången trängs samman. Av stort intresse är en sedan länge känd isälvskanjon (kursu) öster om Märkberget.

Denna älvsträcka är extremt mångformig och utomordentligt artrik. Skogsvegetationen i dalgången utmärks av ofta högörtrika ängsbjörkskogar ovanför Iraft och framför allt tallskog längre ned. Myrarna är ofta utformade som backkärr, vissa av extremriktyp med karaktärsarter som svedstarr, huvudstarr, hårstarr, lappstarr, fågelstarr, borststarr, tagelsäv, kärrsälting, risvide, glansvide och lappståg. Den exklusiva kalkkärrmossan

BD 1.1

Catoscorpium nigritum finns vid Fjällfors. Ängsmarker omväxlande av högört- eller lågörttyp finns i anslutning till primärbebyggelse. Av stort intresse från botanisk synpunkt är raningsvegetationen Iraftdeltat. Sjöarna är av sinsemellan rätt olika karaktär med ca 3 m höga stränder och välzonerad vegetation. Många sällsynta växter finns, t ex Jämtlandsmaskros (endemisk art) och lappblågull (sydvästlig utpostlokal).

Plassakojan-Bäverholmen är botaniskt det rikaste området inom hela älvsystemet.

Iraftdeltat: Se BD 1.1.1.

Märkbergsområdet: Se BD 1.1.2.

Värdeomdöme: Se BD 1.0.

Anmärkningar:

Laisälven rinner på denna sträcka igenom två klass II objekt i fjällutredningens geomorfologiska kartering. Laisälven uppströms sjön Iraft ingår i CW-objektet - Tjälmejaure-Laisdalen.

Referenser:

Se BD 1.0

1986-05-05

DELOBJEKT NORRBOTTENS LÄN
NR BD 1.1.1 LAISÄLVEN: IRAFTDELTAT, ARJEPLOGS KOMMUN

Karta: 26 G

Läge:

Area: 690 ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region:

36 a

Terrängformer: Delta

Vegetationstyper: Sjöar och vattendrag, äng

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: B G H E
Sekundära: Z O K

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

Se BD 1.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Se BD 1.0

Planering och säkerställande:

Iraftdeltat är naturreservat.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr BD 1

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Områdets huvuddrag:

I sjön Iraft finns ett mycket vackert och välutbildat aktivt delta med flera älvgrönar, inramade av levéer och mellanliggande områden med lagun-sjöar. Framför älvfåror mynningsar finner man mittbankar under bildning och en väl markerad distalbrant.

Vegetationen på Iraftdeltat är starkt kulturpräglad. Redan i slutet av 1700-talet påbörjades slåtterbruk på holmarna i deltat. Även vallodling har bedrivits. Idag slåttas bara en del av området, vilket sker inom ramen för skötsel av reservatet.

BD 1.1.1

De högst belägna partierna i Iraftdeltat är beskogade. Fjällbjörkskog med ett fältskikt där hönsbär är tongivande dominerar. Tallhed med kråkrisdominerat fältskikt finns i de perifera delarna av området. Videsnår täcker en stor del av deltat. Fältskikt saknas där snåren är som tätast medan örtvegetation av t ex norrlandsarv, brudborste, rödblåra, smörbollor, gullris, fjällförgätmigej och lappblågull (den sistnämnda en sällsynt art, här på en sydvästlig utpostlokal) finns på öppna partier där buskagen är glesa. Högre belägna partier, t ex levéer, har öppen ängsvegetation dominerad av tuvtåtel med olika sammansättningar av örter och gräs beroende bl a på markens fuktighetsgrad. Starrkärr av främst norrlandsstarr med inslag av tuvtåtel och kabbeleka finns i huvudsak längs älvfårorna och i deltats ytterområden. Sand- och grusrevlarna har endast gles vegetation av gräs och örter som myskgräs, fårsvingel, gullris och fjällsyra.

Värdeomdöme:

Iraftdeltat hör till de främsta av Norrlands inlandsdeltan som förutom sitt höga geovetenskapliga värde även är botaniskt och kulturhistoriskt intressant.

Referenser:

Marklund, S, 1976: Naturinventering av Iraftdeltats naturreservat. Statens Naturvårdsverk och länsstyrelsen i Norrbottens län, naturvårdsenheten.

1986-05-05

DELOBJEKT NORRBOTTENS LÄN
NR BD 1.1.2 LAISÄLVEN: MÄRKBERGSOMRÅDEST, ARJEPLOGS KOMMUN

<u>Karta:</u> 25 G	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u> 279 ha
		varav ha land
		och ha vatten

Naturgeografisk region:

36 a Lapplands högfjällregion

Landskapsformer: Se BD 1.0

Terrängformer: Se BD 1.0

Vegetationstyper: Blandskog, kärr sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: B
Sekundära: G Z O F

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

Se BD 1.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Se BD 1.0

Planering och säkerställande:

Området omfattas av naturreservatet Märkepakte.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr BD 1

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Områdets huvuddrag:

Märkbergsområdet ligger mellan sjöarna Gautojaure och Storlaisan. Området är kraftigt kuperat och biologiskt mångformigt. De tre mest iögonfallande landskapsformationerna i området är Märkberget, Märkklyftan och Märkforsen.

Det är framför allt glaciala erosionsformer som präglar området. Både Märkklyftan och troligen också Märkforsens kanjon är bildade av de stora vattenmassorna som passerade området under inlandsisens avsmältningsskede. Vid Märkberget och andra branta slutningar inom området finns rasmarker eller taluskoner.

BD 1.1.2

Skogen i området domineras av tall, med inslag av björk. Fältskiktet är vanligen risdominerat med lingon, blåbär och kråkris. Väggmossa och husmossa präglar bottenskiktet. Urtrika områden finns flerstädes t ex Märkbergets sydsida och i Märkklyftan. I områdets O del finns ett tjärnsystem med rikkärrpartier. Laisälvens strandvegetation, präglad av extrema vattenståndsväxningar, är artrik och välzonerad. Områdets flora är mycket artrik med 270 kända kärlväxtarter.

Märkberget är ett sydberg med frodig vegetation sammansatt av asp, sälg, glasbjörk, hägg och rönn samt örter och ormbunkar med inslag av flera ljus- och värmekrävande arter. Här finns t ex getväppling, lundtrav, taggbräken, klippbräcka, bergglim och skuggviol.

Märkklyftan är en ca 30 m djup kanjonartad dalgång som sträcker sig 200 m i ND riktning. Dess botten hyser en gråaldominerad skog med bl a dvärghäxört och rik högrtvegetation. I rasmärkerna finns t ex strutbräken, stickelfrö och klippbräcka.

Märkforsen är en ca 1 km lång forssträcka med 30 m fallhöjd. Dess mitt är nedskuren i en kanjon där fjällväxter som fjällsippa, gullbräcka och purpurbräcka påträffats. Märkfallet utgör en naturlig gräns för flera fiskarter. Uppströms finns endast röding och öring.

Värdeomdöme: Mycket formrikt och botaniskt artrikt område vid Laisälven.

Anmärkningar:

Referenser:

Landström, B, 1982: Naturinventering av Märkbergsområdet i Laisdalen. Länsstyrelsen i Norrbottens län, planeringsavdelningens rapportserie 1982:22.

Se även BD 1.0

1986-05-05

DELSTRÄCKA VÄSTERBOTTENS LÄN
NR BD 1.2 LAISÄLVEN: STORLAISAN, ARJEPLOGS KOMMUN

Karta: 25 H

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region:

33 h Förfjällsområde med i huvudsak nordligt boreal vegetation.

Landskapsformer: Förfjällsområde

Terrängformer: Alvdal, insjölandskap, överskjutningskällor, rogenmorän.

Vegetationstyper: Barrskog, blandskog, kärr, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): B E G H Z

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

Se BD 1.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Se BD 1.0

Planering och säkerställande:

Se BD 1.0

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr BD 1

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Områdets huvuddrag:

Storlaisan är en smal, långsträckt sjö, eller närmast ett sel, som via en liten ström övergår i det mindre Akkerselet.

Ur stormorfologisk synpunkt kan sträckan hänföras till förfjällszonen. Tre olika överskjutningsskällor dominerar landskapsbilden, vilket framgår i terrängformerna i de båda Naddokbergens branter inom sjöns norra del och Niepsuits bergbrant parallellt med sjön inom dess nedre del. Terrängen är i huvudsak mjukt formad, de ovannämnda skällbranterna är lokalt frampreparerade genom glacialerosion. Storlaisan torde med ett största djup på mer än 50 m ha karaktär av klippbäcken, vilket är normalt för fjäll- och förfjällterrängens sjöar.

BD 1.2

Jordtäckets består i huvudsak av normalblockig morän utan markanta egenformer. På östsidan av Storlaison strax norr om Laisvallsgruvan förekommer moränformer av Rogentyp.

Dalgångens skog formas av tall och björk ungefär ned till Laisvall där denna skog nästan tvärt övergår i granskog. Vid Akkerselet ansluter sumpskogar, blandmyrar och bäckkärr uppifrån.

Stränderna längs sjösystemet utgörs övervägande av morän och är drygt 2 m höga. Vegetationssammansättningen är ganska varierad. Vegetationen är väl orienterad längs bälten och dessutom mycket artrik. Skogen når vanligen ned på den övre delen av stranden. Buskskiktet är ofta välutvecklat med enar på torrare och viden på lite fuktigare partier. Fältskiktet på den övre landstranden präglas av ris, örter och gräsartade växter.

Vanliga örter och gräs är bl a fjällviol, fjällskära, smörbollor fjällruta, svarthö, ängsfräken, ormrot, blodrot, blåklocka, tuvtåtel, fårsvingel och vårbrodd. Den mellersta landstranden karakteriseras av gråviden i mer eller mindre täta formationer. Dess fältskikt sammansätts av en hel del örter och gräsartade växter som t ex stagg, blodrot, kung Karls spira, storven och blåttåtel. Ett bälte av bl a styltstarr avgränsar nedåt mot en ispressad blocksträng fattig på högre växter.

I Akkerselet förekommer här och där en mycket frodig och riklig vattenvegetation av sköldbladsmöja, gräsnate och hårslinga. Speciellt i de nedre delarna är stränderna mycket breda och upptas av blockfält med polygonstruktur. I dessa blockfält växer bl a styltstarr samt kabbeleka, den senare ovanligt rikligt.

Värdeomdöme:

Se BD 1.0

Anmärkningar:Referenser:

Se BD 1.0

BD 1.3/AC 4.5

Områdets huvuddrag:

Även denna älvsträcka med sin platåartade omgivning bör föras till förfjällregionen, men själva dalgången har en klar särprägel. Den har karaktär av förhållandevis smal, välutbildad floddal med nästan sammanhängande sidor. Själva Laisälven karakteriseras av omväxlande forssträckor och mellanliggande selområden. Marielund-Persbackaområdet och Granselet är de största lugnvattenområdena, Viforsen den mäktigaste forsens.

Jordflödet i dalgången utgörs huvudsakligen av morän, ofta normalblockig, ibland rikblockig. Formerna är i regel inte särskilt utpräglade. Glacifluviala spår förekommer allmänt, och särskilt i nedströmsavsnittet, finns en rik variation av olika typer av isälvsmaterial och former.

Älven omges av gran- och tallskogar, de senare framför allt nedströms Granselet. Strandssubstratet är varierande men mestadels av morän och sediment. Strandvegetationen är av växlande karaktär, men genomgående artrik och frodig samt välzonerad. Här finns t ex örtrika strandskogor med nordisk stormhatt, kvanne, älgört, borsttistel och mjölkört i fältskiktet. De flesta strandslåttermarkerna är förbuskade, dock med ett gräs- och ört-dominerat fältskikt av bl a tuvtåtel, vårbrodd, kruståtel, smörbollor, gullris, midsommarblomster, ormrot och rölleka. Enen finns påfallande rikligt i buskskiktet både på strandslåttermarker och andra strandtyper. Polygonmarker med rosettväxtvegetation, skravelängor (genomsilad blockmark) med bl a kabbeleka samt hedartade stränder med ljung och blåttåtel som tongivande arter finns också.

Sträckan Akkerforsen-Dellekälven (BD) utmärks av ett mångformigt flodlopp med bl a högvattenfåror på blockmaterial samt varierande men övervägande rik strandvegetation. Stränder och strandnära skogar med högörter är vanliga. Kring Dellekälvens utlopp har den sällsynta och till stränder bundna Jämtlandsmaskrosen en av sina rikaste förekomster i världen. Området är fortfarande väglöst land. De få sportstugor som finns förtar knappast områdets vildmarkskaraktär.

Dellekälvens urskogsområde: Se BD 1.3.1.

Sträckan Dellekälven-Björkliden-Marielund (BD). Nedre delen av Dellekälven präglas av en dalutfyllnad med terrasser, närmast av sandurkaraktär. Mindre bildningar av liknande karaktär finns på flera ställen längre nedströms. Kring och nedströms Dellekälvens inflöde och nedströms Björkliden finns isrändrännor längs dalsidorna.

Sträckan har jämte den allra nedersta älvsträckan de högsta stränder som uppmätts längs Laisälven, över 3 m. Ned till Björkliden finns inom strandregistret vidsträckt terassytor med bl a strandslåttermarker eller lundartade strandskogor.

BD 1.3/AC 4.5

Granselet (BD) är ett mycket naturskönt område med gles primärbebyggelse och i anslutning till detta uppodlad mark i de flacka omgivningarna. Söder om Lairobäcken på Laisälvens högra sida finns ett stort glacifluvialt fält med förgrenade åsar och mellanliggande dödishål, närmast av åskaraktär.

Själva Granselet har stora grundområden och flikiga stränder med omväxlande vegetation. Strandslåttermarker ingår som ett väsentligt element. En källa med järnockrautfällning hyser ovanliga växtarter, t ex sumparv.

Nedersta delen av Laisälven (AC) är rik på forsar, de flesta breda med flackt förlopp. Denna sträcka är Laisälvens mest flottningspåverkade men ingrepp har inte gjorts i lika hög grad som t ex längs mellersta Piteälven. Många vegetationstyper finns företrädda.

Det största glacifluviala fältet i trakten är beläget i avsnittet mellan Måskenaive och Nedre Gautsträsket. Centralt ligger den s k Laisheden, söder om berget Nalavardo. Laisheden är en ca 10 km² stor sandur med ett rikt nät av tydliga övergivna fåror.

Värdeomdöme:

Se BD 1.0

Anmärkningar:

Referenser:

Se BD 1.0

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
NR BD 1.3.1 DELLIKÄLVENS URSKOGSOMRÅDE, ARJEPLOGS KOMMUN

Karta: 25 H

Läge:

Area: 4 300 ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region:

33 h Förfjällregionen med huvudsaklig nordlig boreal vegetation.

Landskapsformer: Förfjällterräng.

Terrängformer:

Vegetationstyper: Barrskog.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: E B Z
Sekundära: K

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A Framstående exempel på naturligt skogsekosystem

B Väsentligen opåverkat område

C Hotad naturtyp

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Områdets urskogskaraktär bevaras.

Planering och säkerställande:

Urskogsområdet skyddat enligt regeringsbeslut.

Områdets huvuddrag:

Området omfattar en mindre fjälldalgång och ett milslångt sluttningsområde mot sjön Laisan. Det har i huvudsak naturlig avgränsning mot vatten, fjällbjörkskog och kalvfjäll.

Så gott som hela området är barrskogsbevuxet. Skogen är i allmänhet välsluten och högväxt. Gran överväger helt utom i norra delen där även tall förekommer. Frisk ristyp dominerar men betydande delar är av frisk-fuktig ekbräken- och örtristyp. Vid bäckar och översilade marker finns även frodig örttyp. Bestånden är i regel mellan 100-200 år gamla.

BD 1.3.1

Inom området finns spår från äldre blädningar inom ett par mindre partier. I övrigt är det opåverkat av huggningar. Skogshistoriken är svårtolkad. Vissa tecken tyder på att de nuvarande bestånden kan vara den första barrskogsgenerationen inom området.

Området är utpostområde med fast björnstam.

Värdeomdöme:

Som sammanhängande produktivt område med bl a betydande andel skog av örtris-örttyp saknar området motsvarighet bland de fjällnära urskogsobjekten i Norrbottens län. Det är dessutom väl avgränsat och innefattar en intakt mindre fjälldalgång.

Anmärkningar:

Området har förts till värdeklass 1 i urskogsutredningen.

Referenser:

Löfgren, R, 1984: Urskogar. Inventering av urskogsartade områden i Sverige. Del 5 Fjällregionen. SNV PM 1511.

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
NR BD 1.3.2 NALOVARDO-STORGIDNA URSKOGSOMRÅDE, ARJEPLOGS KOMMUNKarta: 25 HLäge:Area: 4 000 ha i BD län
varav ha land
och ha vattenNaturgeografisk region:

33 Förfjällregionen med huvudsakligt nordlig boreal vegetation.

Landskapsformer: Förfjällterräng.Terrängformer:Vegetationstyper: Barrskog.Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: B Z
Sekundära: FUrvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A Exempel på naturligt barrskogsekosystem med långvarig kontinuitet.

B Väsentligen opåverkat område.

C Hotad naturtyp.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Områdets urskogskaraktär bevaras.

Planering och säkerställande:

Saknas.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nroch område av riksintresse för kulturminnesvård nrOmrådet ingår även i Sorsele kommun
i Västerbottens länOmrådets huvuddrag:

Nalovardo-Storgidna ligger på gränsen mellan Norr- och Västerbotten och utgör den östligaste delen av en stor fjällrandplatå mellan Laisälvens och Vindelälvens dalgångar. Topografin är varierande med ett flertal berg samt lågfjället Nalovardo som utpost mot låglandet i öster. I områdets flackare centrala delar finns ett stort våtmarkskomplex.

BD 1.3.2

Skogen i området är starkt grandominerad, och består i huvudsak av glesa och lågväxta skogar av frisk ristyp. På lägre höjder i områdets utkanter - särskilt på Lalovardos och Storgidnas sydsluttningar - finns dock växtligare bestånd. Beståndsåldrar om 250-350 år dominerar. På Nalovardos sydsluttningar finns även en ca 100-årig succession uppkommen efter brand vid mitten av 1800-talet.

Områdets utkanter är i viss mån påverkade av dimensionsavverkningar medan de centrala delarna i princip är orörda. Inslaget av torrakor, högstubbar är ställvis mycket stort. Flera friluftsanläggningar såsom slalombackar och vandringsleder har iordningställt i den sydligaste delen.

Värdeomdöme:

Området är stort och väl avgränsat genom en yttre krans av berg. Det är topografiskt varierat, har mycket låg grad av kulturpåverkan och en stor andel högåldriga bestånd. Det har även etablerat värde för friluftslivet.

Anmärkningar:

Området har förts till värdeklass 1 i urskogsutredningen.

Referenser:

Löfgren, R, 1984: Urskogar. Inventering av urskogsartade områden i Sverige. Del 5 Fjällregionen. SNV PM 1511.

1986-05-05

BD 2

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr 1Området gränsar mot Nordlands fylke i Norge.Områdets huvuddrag:

Området omfattar en föga känd och huvudsakligen svårtillgänglig del av fjällkedjan. Mäktiga högfjäll dominerar landskapsbilden i norr och söder, dessa åtskiljs av ett förhållandevis lågt terrängavsnitt runt Piteälvens källsjöar Pieskehaare och Mavasjaure. Ikesjaure i söder är en av Skellefteälvens övre källsjöar. Huvuddelen av riksobjektet ligger ovan skogsgränsen. Hela området är präglat av det kala berget och utmärks av stor blockrikedom.

Högfjällen utmed norska gränsen har en verkligt alpin relief vilken är mest accentuerad i själva Sulitelmamassivet, men även i Nourit-Saalo och Årjep-Saulo vars toppar når upptill mer än 1 700 m ö h. Landets största glaciär, Salajekna och Stuorrajekna ligger inom Sulitelmamassivet. Längs Lairojåkks lopp finns aktiva sluttningsprocesser och välformade slukås-system. I omgivningarna kring Varvejåkkå finns stora deltaavlagringar, terrass- och ösystem samt dräneringsstråk och issjöar. Exempel på sluttningsformer finns i området mellan Mavas och Ikesjaure. Här finns en vacker svit raviner och välformade solifluktionsvalkar och strukturmark. I Ikesjaures övre del finns en vackert utformad U-dal.

Området kännetecknas i huvudsak av alpin vegetation. Piteälvens källsjöar som sträcker sig ända in mot norska gränsen omgärdas av fjällbjörkskogar, främst hedbjörkskog men även ängsbjörkskogar (norr Mavasjaure och öster om Pieskehaure). Området är synnerligen kalkrikt vilket också avspeglar sig i vegetationen. Artrika lågörtängar har stor utbredning och som på högre höjder övergår i gräshedar. Även rena högörtängar med arter som smörbollor, stormhatt, skogsnäva, brudsporre och kvanne påträffas. Mindre partier domineras av rishedar som avbryts av partier med block och hållmark utan sammanhängande växttäckte.

Faunistiskt visar området upp en representativ fauna för fjällvärlden. Relativt rik sjöfågelfauna i nordligaste delen av riksobjektet utgör en viktig överlevnadslokal för fjällgås och även fjällräv. Ett stort antal av sjöarna i detta område (Råvejaure) är eller har i sen tid varit fisktomma. Sjöarnas "opåverkade" evertebratpopulationer är därför av stort vetenskapligt intresse.

Ikesjaureområdet är ett av de botaniskt sett rikaste områdena i den svenska fjällvärlden. En lång rad krävande och sällsynta växtarter är relativt "vanliga" här. Många arter har sin svenska sydgräns i området. Bland dessa kan nämnas brandspira, lappkattfot, kantljung, fjällarnika, fjällvallmo, fjällklocka och fjällblära.

1986-05-05

BD 2

Sulitelmaområdet kan sägas bestå av två delar: ett fossilt landskap främst präglat av glaciälvial verksamhet, ett recent landskap utformat av de stora glaciärerna. Det senare är präglat av glaciärernas verksamhet vilket stora änd- och sidomoräner tydligt visar. Salajekna har landets största glaciärport. Genom den rinner Lairojåkkå som sitt nedre lopp nära utflödet i Pieskehaure byggt upp landets bäst utbildade aktiva sandur Pieskehaure-sandurn.

Deltat är av stort botaniskt intresse, bl a första fyndplatsen i Sverige för *Carex bicolor* (brokstarr). Labbas och Lairo's sluttningar hyser även celibriteter som dvärgyxne, alpros och gulldraba.

Skärrim är ett lättillgängligt fjäll vars sydsida är ovanligt artrik med över 140 noterade växtarter. Ett flertal av arterna är krävande fjäll- och sydbergsarter som t ex taggbräken, kransrams och fjällviva.

Mavasjaure är en orörd storsjö belägen inom silurberggrund. Tillgången på bottenevertebrater är god och en förutsättning för de rika öring och rödingstammarna.

Värdeområde:

Ett av fjällens mest orörda vildmarksområden. Den landskapsbild som finns här saknar motstycke i Sverige. Området uppvisar en rikedom på värdefulla geomorfologiska objekt, inkluderande vårt lands största recenta sandur. Området som avgränsas av en skolla med ren kalkberggrund och kalkrika glimmerskiffrar hör till fjällvärldens botaniskt rikaste områden. Många "krävande" och sällsynta arter förekommer relativt vanligt. Området är även från växtgeografisk synpunkt mycket intressant. I området finns en av de sista tillflyktsorterna för fjällgås. Råvejaureområdets fisktomma sjöar är av stort limnologiskt intresse.

Anmärkningar:

I riksojektet ingår värdekärna 58 och 64 i fjällutredningen. Riksojektets gränser är omarbetade. Området omfattar ett klass I, ett klass II och två klass III-områden i geomorfologiska fjällutredningen.

Referenser:

Andersson, L, Rafstedt, T, von Sydow, U, 1985: Fjällens vegetation. Norrbottens län. Statens naturvårdsverk.

Statens naturvårdsverk 1981: Faunaområden i fjällregionen. SNV PM 1292.

Rafstedt, T, 1984. Vegetationskarta över de svenska fjällen. Kartblad nr 8 Sulitelma (27G). Statens Lantmäteriverk.

Ulfstedt, A-C, 1979: Geomorfologiska kartbladet 27G Sulitelma. SNV PM 1230.

Fjällplaneringen, SNV 1985.

1987-03-01

DELOMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÄRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 3 HORNAVANS URSKOGSOMRÅDE ARJEPLOGS KOMMUNKarta: 25 H
26 HLäge:Area: 11 000 ha
varav ha land
och ha vattenNaturgeografisk region:

33 h Förfjällsregionen

Landskapsformer: FörfjällsområdeTerrängformer: Isälvsavlagringar, blockfält, dödstopografiVegetationstyper: Barrskog, lövskogIntresseaspekter (ej rangordnade): Primära: E
Sekundära: Z O BUrvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A Naturligt skogsekosystem med långvarig kontinuitet

B Väsentligen opåverkat område

C Hotad naturtyp, förekomst av hotade arter

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Karaktären av opåverkad urskog bibehålls. Områdets värden kan reduceras av bl a kalhuggning.

Planering och säkerställande:

Reservatsbildning pågår.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr 1och område av riksintresse för kulturminnesvård nrOmrådets huvuddrag:

Området upptar de övre delarna av en fjällrandplatå mellan Hornavan och Labbas. Platåns stormorfologi är relativt flack utom i öster där lågfjäll och bergryggar ger en bruten relief. I de flackare delarna finns på flera håll småkuperad moränterräng med mosaikartad växling mellan sjön, myr och skog.

1987-03-01

BD 3

Tallskog upptar huvuddelen av skogsarealen men betydande delar särskilt i söder har blandskog av gran och tall. Även rena granskogar förekommer t ex på lågfjället Nuortabuodas sydsluttning. Här är skogen relativt välsluten medan den i övrigt i regel är gles och lågväxt. Skogstypen är i huvudsak torr-frisk ristyp.

Området är obetydligt påverkat av huggningar. Skogens åldersspridning är stor men äldre generationer (250 och 200-450 år för gran resp tall) överväger. Inslaget av grov kortvuxen tall, lågor och torrakor är ställvis högt.

Järv och lo förekommer frekvent i området.

Värdeomdöme:

Området har stor areal, omfattar en naturligt avgränsad platå, är mångformigt både vad gäller skogstyper och naturtyper i övrigt och innehåller sena successioner av såväl gran- som tallskog.

Anmärkningar:

Området är ett klass I område i urskogsinventeringen.

Referenser:

Löfgren, R, 1984: Urskogar. Inventering av urskogsartade områden i Sverige.

1986-05-05

DELOMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 4 BÄRGA ARJEPLOGS KOMMUN

Karta: 27 I SV
28 G

Läge:

Area: 7 750 ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region:

52 a Norra barrskogslappland med stora myrar

Landskapsformer: Bergkullslätt, förfjällterräng

Terrängformer: Morän, torrdalar, blockdelta

Vegetationstyper: Fjällhed, snölegevegetation, barrskog subalpina hedar.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: G E
Sekundära: O B Z

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

- A Framstående exempel på klockdelta
- B Större delen av området är väsentligen opåverkat
- C Område med sårbara och hotade naturtyper och arter
- E Det storslagna blockdeltat och frostmarksområdet är av mycket säregen och märklig beskaffenhet

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Deltaområdet utsätts ej för exploatering och urskogsområdena lämnas orörda.

Planering och säkerställande: Saknas.

Områdets huvuddrag:

Stormorfologin inom kartbladet 26 I SV utgörs av bergkullandskap med höjdnivåer på omkring 600-800 m för bergstopparna och några tiotal meter över 400 meters-nivån för de sjöfyllda dalgångarna. Flacka, breda dalgångar, omgivna av bergkullar sträcker sig genom området. Dalgångarna är fyllda av vattensystem som Mattauresjöarna, Gallajaure, Bårgojaure m fl.

Bårgo (857 m ö h) är ett av lågfjällen i området. På Bårgofjälls nordostsluttning finns stora arealer kalt eller rösat berg. I övrigt utgörs jordtäcket av morän utan några speciella ytformer. Geologin inom området domineras främst av svagt gnejsiga graniter.

1986-05-05

BD 4

Mellan sjöarna Bårgojaure och Båldakatj ligger ett mäktigt, välutbildat blockdelta. Det består av imponerande, skoglösa sten- och blockavlagringar. Dess deltalober, smältvattenkanaler och kraftigt urspolade områden vittnar om att det troligen bildats genom en tappningskatastrof. Vegetationen i området är ovanligt mångformig jämfört med andra lågfjällsregioner. Tallhedar, hållmarkstallskogar och granskogar är de dominerande skogstyperna. Stora delar av deltat har enbart lavvegetation.

Fjällets toppkalott har en rik provkarta på kalkväxtfattiga heddar, olika typer av snölegevegetation och ängsfragment med varierande utsmältningsförhållanden. Skogsbräken, som är ovanlig i norra Fennoskandien, finns i området.

Bårgå urskogsobjekt är en flack dal mellan ett antal lågfjäll i förfjälls-terrängen. De centrala, lägre delarna består av en mosaikartad blandning av tjärnar, myrar och skog, medan området i övrigt i huvudsak utgörs av flackt sluttande dalsidor. Drygt hälften av arealen är barrskogsbevuxen. Skogen är blandad med talldominans i norr och grandominans i söder. Bestånden är i regel glesa och lågväxta men grovstammiga med talldiametrar upp mot 80 cm. Beståndsåldrarna ligger i regel mellan 200-400 år. Dominerande skogstyp är torr-frisk ristyp. I södra delen finns enstaka yxhuggna stubbar medan områden i övrigt är orört.

Vid sjön Harrok finns ett utpräglat frostmarksområde med subalpina heddar omgivna av en senvuxen targaliknande granskog.

Värdeomdöme:

Bårgofjäll är ett isolerat lågfjäll och ett svårtillgängligt område som även omfattar ett mäktigt blockdelta. Vegetationen är växtgeografiskt intressant bl a vid Harrok.

Urskogsobjektet har begränsad areal (2 000 ha) men är relativt välavgränsat, mångformigt vad gäller terräng-skogstyper samt har stor andel orörd skog i sent successionsstadium. Värdet är högt (klass 2).

Referenser:

- Elfström, Å, 1983: The Båldakatj boulder delta. Geogr Ann 65A: 201-225.
- Minell, H, 1982: Kvartärgeologiska undersökningar inom de topografiska kartbladen. 25I Stensund SV och 26I Luvos SV. SGU, prospekteringsrapport, BRAP 82036.
- Wistrand, G, 1962: Studier i Pite lappmarks kärnväxtflora med särskild hänsyn till skogslandet och de isolerade fjällen. Acta Phytogeogr Suec 45.
- Wistrand, G, 1981: Bidrag till Pite lappmarks växtgeografi. Växtekol Stud
- Lövgren, R: Urskogar. Inventering av urskogsartade områden i Sverige. 5 Fjällregionen. SNV PM 1511.

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 5.0 PITEÄLVEN

<u>Karta:</u> 24L SV 24K SO, NO 25K SV, SO, 25J SO, SV, NV, 25I, 26I, 26H, 27H, 27G	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u> 155 000 ha varav ha land och ha vatten
--	--------------	---

Naturgeografisk region: 36 a, 33 h, 32 c, 30 b, 29 b

Landskapsformer: Se resp delsträcka

Terrängformer: Se resp delsträcka.

Vegetationstyper: Se resp delsträcka

Intresseaspekter (ej rangordnade): B E F G H K L S Z O

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

- A Framstående exempel på storälv med pågående fluviala processer i en älvdal som under landisavsmältningen framburit mycket stora mängder vatten och material.
- B Opåverkad vattenregim förutom nedströms Sikfors samt opåverkade fjäll och urskogsområden.
- C Sårbara och hotade naturtyper och arter.
- D Vissa delområden hyser en rik flora och fauna.
- E Spektakulära landskapsavsnitt i älvdalen som t ex Storforsen och Trollforsen.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Älvens naturliga vattenregim och urskogsområdena bevaras opåverkande. Skogsbruk bedrivs med stor naturvårdshänsyn.

Områdets värden kan reduceras av bl a dämning, vattenståndsreglering, vattenavledning och -bortledning, dikning, kalavverkning, förorenande utsläpp.

Planering och säkerställande:

Piteälven är skyddad mot vattenkraftsutbyggnad enligt förslag till naturresurslag.

Naturreservat finns för Storforsen, Domänreservat för Apmoområdet, Övre Piteälven ingår i obrutet fjällområde.

1986-05-05

BD 5.0

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F1 och F6och område av riksintresse för kulturminnesvård nrOmrådet ansluter till riksojekt BD 2Områdets huvuddrag:

Piteälven är en fjällälv med karaktär av vildmarksälv. Den rinner upp i södra Lapplands fjälltrakter och mynnar i Bottenviken, vid Piteå, i södra Norrbotten. Piteälven skiljer sig i flera avseenden från övriga norrländska storälvar. Den hör till de mindre vad beträffar vattenföring och avrinningsområdets storlek. Området är relativt smalt, och det finns få större bivattendrag. Ända ner till Storforsen ligger älvloppet högre än hos flertalet andra storälvar på motsvarande avstånd från kusten.

Älvsträckan inom fjällområdet är med sin öppna dalgång av stort intresse. Ett särdrag är den stora utbredningen av kalt berg som är unik för Piteälven. Pieskehaures sandur, dalens trappstegsmorfologi och Tjeggelvas överskjutningsskållor med tillhörande brantformer är de viktigaste enskilda objekten. Landskapsbilden har i vissa avsnitt betydande skönhetsvärden, särskilt vid Tjeggelvas och vid de uppströms belägna trappstegsjöarna.

Älvsträckan inom förfjällterrängen skiljer sig med sina öppna dalssystem och exceptionellt breda dalslätter från övriga norrländska älvsträckor. Kombinationen flacka berggrundsslätter och sparsamt men ojämnt fördelat, storblockigt moränmaterial har gett upphov till ett närmast unikt mönster av förgrenade älvfåror, ett vildmarkslandskap som är det mest markanta i sitt slag i landet. Det mäktiga blockdeltat vid Apmo med tillhörande glacialfluviala erosionsformer och sin ovanliga vegetation och fauna är av mycket högt intresse.

Älvsträckan från Jäknajaure till högsta kustlinjen kännetecknas av en relativt välutbildad dalgång av fluvial karaktär. Älvens fallkurva är relativt brant, och flera vackra forssträckor finns, bl a Trollforsen och Benbrytarforsen.

Älvsträckan från högsta kustlinjen till Storforsen är unik genom sin avslutande, mäktiga forssträcka och den därmed sammanhängande älvavlänkningen. Storforsen hör fortfarande trots de flottningsbefrämjande ingreppen i fallområdet till de klart förnämsta återstående fall- och forssträckorna i landet.

Älvsträckan från Storforsen till mynningen i Svensbyfjärden har många paralleller i andra älvdalar. Dalgångens storformer är, särskilt beträffande de tydliga spåren av glacialerosion, mer än vanligt iögonfallande. Likvärdiga eller bättre utvecklade former finns endast i kustnära delar av

1986-05-05

BD 5.0

Ångermanland. Dalfyllnadens älvbrinkar, nipor, övergivna älvslingor, terrassplan och raviner är av hög klass jämfört med normalförhållandena i andra älvdalar i övre Norrland.

Den högre vegetationen har överlag en karg prägel, är jämförelsevis artfattig och växer på mestadels blockrikt material, nedanför HK även finkornigt glacifluvium. Älvdalens omgivande vegetation domineras av tallhedar. Jordbruksmarker finns framför allt nedströms Storforsen. Stränderna längs älven är relativt låga förutom i det allra nedersta loppet kring Älvsbyn, där de överstiger 5 m. Standvegetationen domineras på strändernas övre delar av rissamhällen medan de lägre delarna oftast är glest bevuxna av gräsartade växter och enstaka örter. Lavvegetation på sten är en karaktéristisk vegetationskomponent. Lokala undantag med både frodig och artrik vegetation, t ex örtrika strandskogar och skravelängar, finns dock.

Vattenvegetationen är dåligt känd men ställvis välutvecklad. I övre loppet finns t ex vass, vilket är ovanligt för stora älvar. I Vuollesavon finns en V utpost av löktåg. I Åkerselet finns även notblomster. Av mycket sällsynta växter kan nämnas mångfingerört och jämtlandsmaskros.

Djurlivet i Pite älvdal har en måttlig individ- och artrikedom. Fjällområdet hyser en av få kvarvarande tillflyktsorter för fjällgås. Björn och järv förekommer i svaga stammar. Lo och utter finns också. Lax och havsöring når bara, via fisktrappor i Sikforsen och Fällforsen, upp till Storforsen som utgör ett naturligt vandringshinder. Stora potentiella reproduktionsområden finns dock högre upp. Uppströms Storforsen finns emellertid goda bestånd av bl a öring, röding, harr och sik. Ett flertal mindre tillflöden har här stor betydelse för reproduktionen av harr och öring i älven.

Starkt särpräglad är Piteälven vad beträffar bosättningen. Dess dalgång är senare koloniserad än samtliga övriga älvdalar i jämförbara avsnitt ovan HK, de större skogsälvarna inräknade.

Åtgärder för flottningsändamål är mycket omfattande längs stora delar av älven, särskilt från Storforsen och uppströms.

Värdeomdöme:

Piteälven är en i stort sett oreglerad fjällälv. Den skiljer sig i flera avseenden från övriga storälvar. Ända ner till Storforsen ligger älvoloppet högre än flertalet andra storälvar på motsvarande avstånd från kusten. Dess dalgång är senare koloniserad än samtliga övriga älvdalar i jämförbara avsnitt ovanför HK. Det är självfallet många orsaker bl a lokalklimat, jordart och älvens farbarhet. Piteälven är därför mer än de flesta andra norrlandsälvar en vildmarksälv. Ett särdrag, unikt för Piteälven, är den stora utbredningen av kalt berg. Pieskehaures sandur, dalens trappstegsmorfologi och Tjeggelvas överskjutningsskällor med samhöriga brantformer, blockdeltat vid Apmo, den vidsträckta och nästan plana dal-

1986-05-05

BD 5.0

slätten med unikt förgrenade älvfåror vid Mårsom och Storforsen som är en av landets mäktigaste forsar är några av de viktigaste enskilda objekten. Stränder med hedartad vegetation har extremt stor utbredning jämfört med övriga obundna älvar. Kärnväxtfloran är som helhet ovanligt artfattig men betydande förekomster av sällsynta fjällarter vid källsjöarna samt några sällsynta arter även längre ner (t ex mångfingerört) finns dock. Välutbildad lavvegetation vid flera av forsarna har större utbredning jämfört med andra älvar. Urskogsområden och sydväxtberg är andra värdefulla biotoper. Älvens källsjöar har stort limnologiskt värde. Älven är viktig ur fiskesynpunkt, bl a för reproduktionen av lax (upp till Storforsen).

Anmärkningar:

Det biologiska underlagsmaterialet är bristfälligt framför allt för källsjöarna och deras omgivningar.

Referenser:

1981: Faunaområden i fjällregionen. Kartläggning av de hotade arternas viktigaste tillflyktsområden. Statens naturvårdsverk, Meddelande SNV PM 1295.

Nilsson, C, 1979: Piteälven, Laisälven och Vindelälven. Växt- och djurliv samt biologiska effekter av vattenöverledning. Vaneenbergia 6.

Statens naturvårdsverk 1969: Norrlandsälvarnas naturvärden. Värdegraderad bedömning av Torne, Kalix och Pite älvars samt Vindelälvens betydelse för forskning och turism. SNV Publikationer 1969:13.

Sundborg, Å, Elfström, Å & Rudberg, S, 1980: Piteälven, Vindelälven och Laisälven. Naturförhållanden och miljöeffekter vid överledning. UNGI Rapport nr 51.

Se även resp delsträcka.

1986-05-05

DELSTRÄCKA AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 5.1 PITEÄLVEN: KÄLLFLÖDENA T O M TJEGGELVAS (1 DELOBJEKT) ARJEPLOGS
KOMMUN

Karta: 26H, 27G, 27H

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region: 33 h, 36 a

Landskapsformer: Fjäll, förfjällområde

Terrängformer: Älvdal, överskjutningsskällor, sprickdalar, morän, forsar, kanjons, blockdelta, sandur, svämkäglor, issjöstrandlinjer.

Vegetationstyper: Fjällhed, Alluvial fjällvegetation, barrskog, blandskog, lövskog, myrar, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Se BD 5.0

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 5.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se 5.0

Planering och säkerställande: Se BD 5.0

Områdets huvuddrag:

Sträckan omfattar Pite älvdal från källorna till och med Tjeggelvas. Sträckan innefattar flera stora fjällsjöar varav de största är Mavasjaure, Kaskajaure, Luoddaure, Pieskehaure och Tjeggelvas.

Beträffande storformerna kännetecknas Pite älvdal inom fjällzonen av öppna och vida dalprofiler. Distinkta U-dalssektioner, som i vissa andra fjälldalar, saknas i stort sett, men typen ensidiga U-dalar finns i västra delen av Mavasjaures sjödal och mer lokalt kring Pieskehaure, vid Kärråive och Njarkalis uppströms Kuoddujaure. Mest påfallande i landskapsbilden är de många trappstegen i dalens längdriktning med måttlig inbördes höjdskillnad, motsvarande ett pärlband av sjöar av klippbäckentyp. Många fjälldalar har liknande rader av sjöar, men med dalbottnens ringa jordtäcke blir landskapsdraget tydligare här än i flertalet övriga dalar. Över klipptrösklarna rinner älven i breda flöden. På flertalet trösklar har den lokalt skurit sig ned i korta kanjonsektioner.

Berggrundens inflytande på storformerna märks framför allt vid Tjeggelevas, där överskjutningsskällornas fronter frampreparerats i spektakulära bergbranter på de båda Ramanj fjällarna och Barturtvalle samt - mindre van-

1986-05-05

BD 5.1

ligt - i den brantsidiga ön med det karakteristiska namnet Paktesuolo. Nedanför bergbranterna finns mäktiga talusbildningar. Ett särdrag i utformningen är de dubbla skällbranterna vid Alep Ramanj.

Det tunna jordtäcket i dalgången har inte tillåtit utbildningen av mer markanta egenformer, men vissa undantag finns. Av största intresse är den mäktiga alluviaalkonen kring Lairojåkkås nedre lopp vid Pieskehaures nordväststrand med övergång närmast sjön i ett normalt delta. Deltafronten är starkt påverkad av recenta strandprocesser, och strandrevlar och strandsporrar med laguner har bildats. Nätverket av strömfåror på deltat är rikt förgrenat och ovanligt välutbildat. Eftersom Lairojåkkå är en smältvattenbäck från de näraliggande Sulitelmaglaciärerna, bör bildningen kunna betecknas som en sandur. Den är som sådan sannolikt landets bäst utbildade aktiva sandur.

På några platser vid Pieskehaure finns relativt mäktiga glacifluviala avlagringar. Vid mellersta delen av Pieskehaure förekommer t ex ett delvis mäktigt ås- och terrasslandskap. I vissa av sidodalarna finns betydande glacifluviala bildningar, som skurits sönder av sentida bäckerosion, ibland med markanta raviner som resultat. På sjöns norra sida finns tydliga issjöstrandlinjer. Piteälvens övre lopp kännetecknas också av ett flertal större eller mindre blockdeltan, bl a vid Kaskaures norra strand.

Ett smalt bälte av fjällbjörkskog omger de övre sjöarna utom längst i väster där alpin vegetation tar vid. Björkskogen övergår i tallskog vid den stora sjön Tjeggelvas västra del. Stränderna består ofta av block, sten och grus och är glest bevuxna. Den kalkförande berggrunden kring de övre sjöarna har dock gett upphov till en ofta artrik och näringskrävande strandvegetation. Fjällsippedar i strandnivå är vanliga där.

Den högre faunan är ganska artrik i delar av området. Av fågellivet kan nämnas goda populationer av sim och dykänder i sjöarna. Ett flertal värdefulla häckningsplatser för rovfåglar finns också. Fiskfaunan består av öring, röding och simpa samt i Tjeggelvas även harr, sik, gädda, lake och abborre. Fisket är förbättrat genom inplanteringar men flera fisktomma sjöar finns fortfarande.

Piskehaure har en artrik högre fauna, särskilt dess V del. Vid Lairojokks utlopp har ett särpräglad alpint och botaniskt intressant delta bildats.

Mavasjaure har rik, kalkgynnad strand- och strandnära vegetation, mycket god tillgång på bottenlevande djur och ett fiskbestånd av öring (dominerande) och röding. Sjön är ett viktigt fiskevatten för samer samt ett referensobjekt av intresse för fiskeribiologisk forskning.

Kaskajaure har en kalkpräglad flora.

Paktesuolo är en klippö i Tjeggelvas med sydbergsvegetation. Här finns en av Fennoskandiens få växtplatser för mångfingerört.

1986-05-05

BD 5.1

Tjeggelvas omges av flera botaniskt intressanta sydväxtberg i direkt anslutning till stranden. Sjöns strandhöjd är ca 2 m och vegetationen är tydligt differentierad i bälten. Strandvegetationen har ett sällsynt rikt inslag av alpina-montana växtarter. Isranunkel växer på ovanligt låg nivå i sjöns närhet.

Tjeggelvas urskogsområde Se BD 5.1.1.

Värdeomdöme: Se BD 5.0

Anmärkningar:

Pieskehauresandurn och delar av Pieskehaures norra strand är klass I objekt och Kaskaure-Låddaure klass II objekt i fjällutredningens geomorfologiska kartering. Området ingår delvis i riksobjekt BD 2.

Tjeggelvas-Skierfajaure-området har högsta värde i urskogsinventeringen. V Pieskehaure ingår i faunaområdet "Padjelanta" med värdeklass I.

Referenser:

Lövgren, R, (red) 1984: Urskogar. Inventering av urskogsartade områden i Sverige. Del 5 Fjällregionen. Statens Naturvårdsverk, Rapport, SNV PM 1511

Se även BD 5.0

1986-05-05

DELOBJEKT AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 5.1.1 PITEÄLVEN. TJEGGELVAS (URSKOGSOMRÅDE) ARJEPLOGS KOMMUN

Karta: 26H

Läge:

Area: 23 000 ha

varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region: 33 Förfjällregionen

Landskapsformer: Se BD 5.1

Terrängformer: Se BD 5.1

Vegetationstyper: Barrskog

Intresseaspekter (ej rangordnade): E B Z O

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 1.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se BD 5.1

Planering och säkerställande: Reservatbildning pågår.

Områdets huvuddrag:

Området omfattar en vidsträckt, flack och sjörik del av Piteälvens dalgång vid älvens utflöde ur fjällkedjan. I området ingår två större och ett hundratal mindre sjöar, ett stort antal smärre myrar samt några markerade lågfjäll. Det omges av mäktiga högfjällsmassiv utom i söder där sjöar och vattendelare bildar gräns.

Ca två tredjedelar av området är barrskogsbevuxet. Tallskog - ofta med viss björk- och graninblandning - dominerar. Inom det stora sjöområdet öster om Tjeggelvas härskar tallen fullständigt. Granskog förekommer lokalt, t ex vid forsarna inom Abmo domänreservat. Här är skogstypen delvis av frisk till våt örtyyp medan den normalt utgörs av torr-frisk ristyp, ibland ekbräkenristyp.

Skogen är genomgående gles och luckig med lågt virkesförråd. Åldersspridningen är stor med viss övervikt för 250-åriga bestånd. Yngre successioner uppkomna efter bränder under 1800-talet förekommer, t ex nordost om Tjeggelvas.

Vissa sydliga delar är måttligt påverkade av dimensionshuggningar. I övrigt är området så gott som opåverkat. Flottningssepokens sena inträde i övre Piteälven samt den delvis mycket svårdrivna terrängen har bidragit härtill.

1986-05-05

BD 5.1.1

Värdeomdöme:

Området är stort och mångformigt och utgör en intakt skogsmiljö samt har en naturlig avgränsning.

Anmärkningar:

Området har förts till värdeklass I i urskogsberedningen.

Referenser:

Löfgren, R, 1984: Urskogar. Inventering av urskogsartade områden i Sverige. Del 5 Fjällregionen. SNV PM 1511.

1986-05-05

DELSTRÄCKA AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 5.2 PITEÄLVEN: FRÅN TJEGGELVAS TILL JÄKNAJAURE ARJEPLOGS KOMMUN

Karta: 26I, 26H, 26I

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region: 32c, 33h

Landskapsformer: Förfjällområde, älvdal.

Terrängformer: Flyggberg, strandpolygoner, morän, vattenfall, forsar, kanjons, blockdelta, dyn.

Vegetationstyper: Barrskog, blandskog, myrar, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Se BD 5.0

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 1.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se BD 5.0

Planering och säkerställande: Se BD 5.0

Områdets huvuddrag:

Sträckan omfattar Pite älvdal från Tjeggelvas till Jäknajaure. Stormorfologin kan karakteriseras som förfjällterräng. Dalen omges av platåterräng eller relativt stora berg och bergmassiv, ibland av karaktären lågfjäll. Fjäll finns ibland inom synhåll från dalen men bildar inte någon sammanhängande inramning med undantag för Saddajaure-Vuolvojaures norra sida. Bergen är oftast mjukt rundade, men brantformer sammanhängande med lokalt skärpt glacialerosion eller s k flyggberg förekommer, t ex Pällatjäkkå vid Skierfajaure eller Suongervaratj nordväst om Saddajaure.

Dalbotten är bred, till dels mycket bred, så att älvens omgivning kan ha slättkaraktär, gärna extremt sjörika slätter med sjöar i olika storlekar. Sådana dalslätter sträcker sig flerstädes in mellan bergen i dalens omgivning och terrängen har bortsett från de något större relativa höjderna samma karaktär som de bergkullslätter som mera allmänt i sydväst inom denna del av inner-Norrland.

Jordtäcket utgöres huvudsakligen av blockrika moräntyper som intar stora arealer i dalbottnarna och i älvens omgivning. Ibland, men mera sällan, har moränen egenformer och är då mestadels kullig. Isälvsmaterial förekommer på flera ställen i älvens grannskap, särskilt inom sträckans sydligaste del, t ex kring Norravan, men når sällan större former.

Ett påfallande drag är spåren av glacifluvial aktivitet, främst återspeglad i omfattande kalspolningar av hållmarker i dalförena och tydligt utbildade skvalrännor längs sluttningarna, t ex på sydsidan av Vuolvojaure.

1986-05-05

BD 5.2

En lokal med imponerande isavsmältningssformer av ovanlig karaktär finns inom landtungan mellan sjöarna Skierfajaure, Padje Måskejaure och Vuolle Måskejaure - det s k Apmodeltat. Berggrunden är helt kalspolad på stora ytor. Smältvattenrännorna har skurit sig ned i berggrunden och bildat en serie små kanjondalar av kursutyp. Nedströms den kalspolade zonen har grovmaterial avlagrats i form av ett stort blockdelta med sällsynt väl utformade lober i olika nivåer och en brant distalslutning av ofta meterstora, kantrundade block. Dödisgröpar förekommer i blockmaterialet. Distalbranten når på några ställen en höjd av ca 20 m. Piteälvens nuvarande fåra bildar en vacker fallsträcka mellan Skierfajaure och Padje Måskejaure, sydväst om själva Apmodeltat.

Nedströms Vuolvojaure - på sträckan fram till Luttunjaure - Mårsomjaure och vidare mot Eggelats - Vuollesavon - är älvlandskapet präglad av en bred och ovanligt flack dalslätt med ett tunt, ibland nästan obefintligt moräntäcke. Ofta finns enstaka stora block vilande direkt på hållmark. Älven bildar ett starkt förgrenat mönster av fåror utan distinkt huvudfåra. Hela systemet av älvgrenar är flera kilometer brett. På flera lokaler finns vackra exempel på fluviala eller glacifluviala erosionsformer i fast berg. Vid vattenföringsförändringar växlar strömningssystemet snabbt utseende, eftersom flertalet fåror är flacka och mycket grunda. Även små vattenståndsvariationer förorsakar stora förändringar i mönstret av vattenförande älvfåror. Den mest extrema varianten av denna landskapstyp - söder om gården Mårsom - torde vara det främsta exemplet i sitt slag i landet på denna typ av ännu inte samlat älvlopp.

På några lokaler med sandigt isälvsmaterial finns tydliga tecken på eolisk aktivitet med mer eller mindre markanta dynryggar. Ett sådant område är Vuonatsheden sydost om Forsnäs.

Strandpolygonmark är mycket vanlig längs sjöstränder och vid lugnvattensträckor, där materialet är lämpligt. En lokal med särskilt vackra strandpolygoner finns t ex nedanför Apmodeltats distalbrant.

Vegetationen i dalgången består övervägande av olika typer av tallhedar som bildar en mosaik tillsammans med rikligt förekommande myrar och små sjöar. Älvstränderna är oftast steniga och blockrika men klipp- och sandstränder finns också. Stränderna är relativt låga längs hela sträckan, men partier med vertikalt väl differentierad strandvegetation finns ändå. Den övre landstranden karakteriseras av en rismatta längs hela sträckan, medan de nedre strandbältena har gles vegetation av främst gräs, starr och örter.

Ett viktigt inslag i faunan i detta område är den generellt starkt hotade uttern. Allmänna fågelarter längs denna sträcka är drillsnäppa, gök, rödvingetrast, rödstjärt, lövsångare och bergfink. Bland sällsyntare arter kan nämnas sångsvan och sädgås samt ett par rovfågelarter. Av fiskarterna är sik viktig i sjöarna medan harr är vanlig i strömsträckorna.

1986-05-05

BD 5.2

Apmo-området står i särklass genom sin mångformiga vildmarksnatur, där de kargaste och frodigaste miljöer finns på stenkasts avstånd. Ytterligt frodig vegetation med rikt örtinslag, bl a med utpostförekomster av örnbräken, finns på de genomsilade uddarna upp- och nedströms Apmo-fallet. Allra kargast är hållmarkerna samt deltafronterna i blockmaterial. Dessa områden har väsentligen lavvegetation.

I Apmo-området finns både tall- och granurskogar (Se även BD 5.1). Granen är annars sällsynt i övre Pitedalen. Därutöver finns också myrar och småvatten. Skogarna är goda tjäder- och rovfågelbiotoper. Stränderna utmärks bl a av polygonfält som är ovanligt välbevuxna jämfört med polygonfälten längre ner efter älven. Utter fanns vid Apmo 1978.

Måske-sjöarna utgör en viktig växtgeografisk gräns där många fjälltraktsväxter har sina östliga utposter.

Saddajaure-Vuolvojaure är två långsträckta sjöar med en jämn och hög naturkvalitet. I Saddajaure växer tack vare den ringa vattenståndsamplituden (ca 1 m) bladvass som annars är mycket ovanlig i storälvar. Vuolvojaure hyser så vitt känt Piteälvens artrikaste stränder.

Arvesjäkkå urskogsområde (4 900 ha) utgörs av en flack dalgång i låg-fjällsområde vid Piteälven. Dalgången är relativt fuktig och myrlänt, särskilt i botten längs Arvesjäkkå och i de inre delarna. Marken i övrigt är ofta ytstenig och innehåller en del mindre klapperfält. Mindre än hälften av området är barrskogsbevuxet. Gles, luckig granskog med inslag av grov tall på torrare partier utgör den normala beståndsbilden. I dalgångens övre del ökar inslaget av björk markant. Frisk ristyp är den vanliga skogstypen. Skogen synes vara opåverkad av såväl brand som avverkning och bestånden är genomgående i sent successionsstadium. Söder om avgränsningen har huggningar och flottning förekommit. Området utgör en intakt fjälldal med många naturtyper och skog i sent successionsstadium. Orörda dalar av detta slag är ovanliga inom hela fjällregionen.

I Mårsomområdet finns ett flergrenigt, mycket speciellt älvparti, som troligen helt saknar motstycke i landet. Det har för storälvsförhållanden extremt låga stränder med förhållandevis fattig vegetation. Det allmänna intryck som området ger har dock försämrats genom enorma kalhuggningar flerstädes i direkt anslutning till stränderna och tillika i de allra grovblockigaste markerna.

Vuollesavon har mycket stora värden, speciellt genom sin rika vattenvegetation dominerad av gräsnete men med inslag av sällsynta arter som den köldömma i dessa trakter mycket sällsynta löktågen.

Värdeomdöme: Se BD 5.0

Anmärkningar: Urskogsobjektet gavs högsta värdeklass i urskogsinventeringen.

1986-05-05

BD 5.2

Referenser:

Grahm, H O & Nilsson, B, 1978: Naturinventering av Pite älvdal inom Arjeplogs kommun nedom fjällregionen. Länsstyrelsen i Norrbottens län, Naturvårdsenheten.

Se även BD 5.0

1986-05-05

DELSTRÄCKA AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 5.3 PITEÄLVEN: FRÅN OCH MED JÄKNAJAURE TILL BENBRYTEFORSÉN, ARVIDS-
JAUR KOMMUN

<u>Karta:</u> 25I, 25J NV, SV, S0	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u>	ha
		varav	ha land
		och	ha vatten

Naturgeografisk region: 30b, 32c

Landskapsformer: Vågig bergkullterräng, bergkullslätt, älvdal.

Terrängformer: Flyggberg, polygoner, morän, forsar, fossila strömfåror, kanjon.

Vegetationstyper: Barrskog, blandskog, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Se BD 5.0

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 5,0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se BD 5,0

Planering och säkerställande: Se BD 5,0

Områdets huvuddrag:

Sträckan omfattar Pite älvdal fr o m Jäknajaure till randdeltat vid Vid-sels flygplats, d v s ungefär till Benbrytarforsens forsacke.

Landskapet har inom sträckans västra del den för norra Norrlands inland typiska karaktären av bergkullslätt d v s samma landskapstyp som de mest älvnära avsnitten inom föregående delsträcka. Detta betyder att älven är föga inskuren, att dalsidorna inte är sammanhängande under några längre sträckor och att slättstråk breder ut sig längs älven och mellan bergen. Breda, extrema slättytor kring älven är dock mindre framträdande här än inom föregående sträcka, men förekommer vid Puoktajaure, närmast ovan Trollforsen.

Något nedom den punkt där inlandsbanan passerar älven nedströms Trollforsen, ändrar landskapet karaktär. Bergkullarnas gruppering tättnar till den landskapstyp som brukar benämnas den vågiga bergkullterrängen, och som rent generellt hör hemma i Norrlands mer kustnära områden. Samtidigt kan vi tala om en verklig älvdal med mer eller mindre slutna sidor. Älvens fallkurva är väsentligt brantare än inom tidigare beskrivna sträckor. Dalgången har karaktär av floddal med viss glacial omgestaltning i enstaka spridda, något brantare sidor, dock inga flyggberg förrän vid sträckans slut.

1986-05-05

BD 5.3

Moränen är den viktigaste jordarten i älvens grannskap, vanligen i väsentligt mindre blockrika varianter än inom föregående sträcka. Isälvsmaterial intar dock relativt betydande sträckor särskilt på älvens vänstra sida, en fortsättning av ett osammanhängande stråk från Norravan inom föregående delsträckning till mellersta Jäknajaure och vidare längs högra sidan vid Jäknajaures östända samt nedströms. Isälvsmaterial finns även flerstädes längs sträckan närmast uppströms Benbryteforsen, särskilt på sträckan kring Storholmen-Granholmen. Formerna är dock inte särskilt markerade. Främst utgörs de av plana fält, delvis av sandurkaraktär, och korta åspartier.

På dalsidorna är skvalrännor relativt vanliga, och frispolad hållmark kring älvfåran är ett typiskt inslag, dock inte så frekvent som längre uppströms. Ett typexempel är området kring Trollforsen, där vänstra grenen passerar över plana hålltytor utan djupare inskärning och där högra grenen bildat en kort kanjonsträcka med 4-6 m djup. Även kring Benbryteforsen finns en zon av kalspolade hålltytor som antyder en mäktig dränering i samband med isavsmältningen.

Området kring nedre Abmoälven är starkt präglad av processer i samband med isavsmältningen. Här finns lateralerännor, strömfåror och terrassytor i ett intressant isavsmältningsskomplex.

Här liksom längre uppströms förekommer strandpolygoner allmänt, vackert utbildade bl a på Jäknajaures nordsida.

Vegetationen i älvdalen domineras av tallhedar av olika slag med småmyrar insprängda här och där. I älvens närhet är inslaget av gran och björk stort. Strandmaterialet är företrädesvis morän. Ibland är stränderna utbildade i breda blockfält eller hållmarker som vid många forsar hyser välutbildad lavvegetation. Den totala strandhöjden överskrider gott och väl metern och tydliga vegetationsbälten finns. Den övre landstranden nås vanligen av skog med en blandrismatta i fältskiktet. Ställvis finns lundartad strandskog formad av bl a gråal och buskar som sälg, asp, kanelros samt ett örtrikt fältskikt av liljekonvalj, fjällskära, midsommarblomster, stenbär, blodrot och bergsslok. Även brakved, tibast och röd trolldruva kan finnas. Den mellersta landstranden är ibland helt eller delvis lokaliserad till en låg brink i humustäcket, och är då som regel vegetationsfattig. Men oftast har den en flackare profil, och kan i synnerhet om materialet är småstenigt ha en artrik, om än gles, vegetation. Den nedre landstranden har ofta strandpolygoner som, speciellt vid Jäknajaure, når en ovanligt stor horisontell utsträckning. De vanligen steniga och blockiga bottnarna har endast sparsam vegetation. Sträckan nedströms Fätnajaure hyser goda stammar av öring och harr.

I Jäknajaure finns Piteälvens enda fyndplats för den internationellt mycket sällsynta (endemiska) jämtlandsmaskrosen.

1986-05-05

BD 5.3

Trollforsen har en tilltalande vildmarksnatur, speciellt den nordliga grenen som också är opåverkad av flottning.

Vid Björklundforsen finns strandhällar med mosaikartat växttäckte. Delar av dessa har dock sprängts sönder för att ge material till en ledarm.

Vid Ljusselforsen finns värdefulla skravelängar som dock delvis förstörts på senare år.

På ömse sidor om Burmabron är stranden utbildad som skraveläng med lundartad vegetation på sina högre partier.

Värdeomdöme: Se BD 5.0

Anmärkningar:

Referenser:

Grahm, H O & Gustavsson, A, 1983: Naturinventering av Pite älv inom Arvidsjaurs kommun. Länsstyrelsen i Norrbottens län, Planeringsavdelningens rapportserie 19839.

Se även BD 5.0

1986-05-05

DELSTRÄCKA AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 5.4 PITEÄLVEN: FR O M BENBRYTEFORSEN T O M STORFORSEN, ARVIDSJAUR,
ÄLVSBYNS KOMMUN

Karta: 25J S0, 25K SV

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region:

30b, 32c

Landskapsformer: Vågig bergkullterräng, älvdal.

Terrängformer: Forsar, nipor, älvterrasser, fossila strömfåror, kanjon, jättegrytor, åsar, randdelta.

Vegetationstyper: Barrskog, blandskog, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Se BD 5.0

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 5.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se BD 5.0

Planering och säkerställande:

Naturresevat finns för Storforsen. Se även BD 5.0.

Områdets huvuddrag:

Sträckan omfattar Pite älvdal från och med Benbryteforsen (HK) till och med Storforsen. Den dal Piteälven följer inom detta avsnitt utgör en direkt fortsättning på dalen inom föregående delsträcka. Sidorna är fortfarande sammanhängande och slutna men med avtagande sidhöjd. Omgivande terräng har den vågiga bergkullterrängens karaktär.

Nedströms Storforsen ändrar Piteälven riktning och följer den dalgång som närmast kan ses som en fortsättning av Varjisåns dal, vilken vid sammanflödet och någon mil uppströms ligger på betydligt lägre nivå än Piteälven ovan Storforsen. Vi har här ett fall av älvavlänkning, en företeelse som diskuterades livligt i äldre beskrivningar av Norrlands älvsystem, dock utan att Piteälven nämndes som exempel. Problemet är värt en närmare undersökning, särskilt eftersom Piteälvens nutida inträde i huvuddalgången vid Storforsen i samband med landhöjningen sannolikt har föregåtts av något nordligare överströmmingar.

Inom dalbotten dominerar helt grusiga och sandiga sediment på denna delsträcka. Åssträckor förekommer, men den dominerande formen är plana fält, utbildade som deltan. Vidseisfältet bör närmast betecknas som ett

1986-05-05

BD 5.4

ta, delvis påverkat av senare erosionsprocesser. Liksom normalt i motsvarande miljö i andra älvdalar, begränsade av markerade erosionsbranter. I tvärsnitt finner man ofta två till tre olika terrassplan.

På sträckan finns talrika forsar av vilka Brudforsen och Storforsen är de mäktigaste. Särskilt vid Benbryteforsen finns, som tidigare nämnts, hällmarker med kalspolningar. På andra ställen vittnar torrfårar i grus- och sandavlagringarna och de skilda terrassnivåerna om dräneringsmönstrets och älvloppets utseende under tidigare utvecklingsfaser av landhöjningen.

Vegetationen som omger älven domineras av tallhedar och kring de största forsarna hällmarkstallskog. Över stora ytor är skogen uthuggen. Flottningspåverkan är stor även längs denna sträcka.

Stränderna som mestadels består av sediment i olika fraktioner är i de övre delarna bevuxna av framför allt risvegetation. Örtrik strandskog med bl a skogsolvon, ört- och strutbräken, tolta och röd trolldruva finns sparsamt. Vattenstranden hyser bl a gles rosettvegetation med t ex braxen-gräs, strandranunkel och sylört.

Djurlivet längs älvsträckan är inte speciellt artrikt. En rikare fågelfauna finns dock vid några övergivna strandslättermarker.

Storforsen, se BD 5.4.1.

Vid Törnforsen finns en tät granskog på S stranden med örnbräken, skuggviol och flera andra intressanta örter. På en angränsande slättermark finns ängsgentiana och gråbinka som sällsynta inslag.

I Nedre Åkerselet finns vattenformer av löktåg och notblomster (ovanlig så här långt norrut) har här sin enda kända växtplats i Piteälven.

Värdeomdöme:

Se BD 5.0.

Anmärkningar:

Referenser:

Grahm, H O & Gustavsson, A, 1983: Naturinventering av Pite älv inom Arvidsjaurs kommun. Länsstyrelsen i Norrbottens län, Planeringsavdelningens rapportserie 1983:9.

Håkanson, H, 1968: Naturvårdsinventering av området kring Storforsen. Länsstyrelsen i Norrbottens län, Allmän naturvård.

Se även BD 5.0

1986-05-05

BD 5.4.1

Värdeomdöme:

Storforsen har högt värde ur såväl landskapsbild som turistisk synpunkt och även med hänsyn till floran. Som geovetenskapligt naturobjekt måste Storforsen ges ett utomordentligt högt värde.

Anmärkningar:

Referenser:

Håkanson, H, 1968: Naturvårdsinventering av området kring Storforsen. Länsstyrelsen i Norrbottens län, Allmän naturvård.

1986-05-05

BD 5.5

Dalgången har mäktiga avlagringar av sandiga och finkornigare sediment, avsatta till en del som havssediment i den havsvik som efter isavsmältningen sträckte sig som längst upp till Vidselsområdet, och till en del som yngre älvsediment. Sedimenten har flerstädes påverkats av strandprocesser under landhöjningsskedet. Älvsedimenten påträffas främst i den serie av äldre deltan, vilka markerar älvmyningens successiva förskjutning nedåt i dalgången till följd av landhöjningen. I dessa sediment har älven skurit sig djupt ned. Därvid har den för Norrlandsälvarna normala formserien bildats: deltaplan och terrasser i olika nivåer, ravinkomplex, nipor, ibland aktiv erosion. Åtskilliga spår av älvens äldre utvecklingsstadier finns bevarade i övergivna älvslingar på högre nivåer. De högsta brinkarna uppträder på avsnittet närmast nedströms Älvsbyn, där också de bästa exemplen på ravinbildning återfinns.

Ett intressant fossilt deltaområde är utbildat i området mellan Tvärån - Sikfors vid Piteälven och Altergård - Backträsk vid Alterälven. Här synes en stor del av Piteälvens vattenflöde ha dirigerats mot öster under ett begränsat skede av landhöjningsförloppet. Markanta torrfårar i de sandiga deltasedimenten vittnar om överströmningen mot öster.

Längs stora delar av sträckan har det nuvarande älvloppet påverkats av den mäktiga Piteälvsåsen, som framträder särskilt tydligt kring Nystrand, vid Älvsbyn, vid Heden nordväst om Sikfors samt sydöst om Bölebyn. Åsgeombrotten - där älven skär över åsen - karakteriseras av trånga sektioner med höga, branta stränder, grovt isälvsmaterial i älvbotten och längs stränderna och högre strömhastigheter än normalt.

Karakteristiskt för älven är de många korta forssträckorna med markanta utvidgningar av älvfåran kring mittbankar av ofta stenigt-grusigt material omedelbart nedströms forsarna. Goda exempel finns i området kring Grenforsen-Sikforsen och vid Arnemark.

Enstaka vackert inskurna älvbågar förekommer t ex vid Älvsbyn. Asplövsberget och Tvärån, men något meanderlopp i egentlig mening finns inte. Däremot finner man på några ställen avlagringsformer med välutbildade levéer och älvvallssystem, t ex på Övrebysön strax uppströms Älvsbyn. Längst nedströms bildar Piteälven ett delta i Svensbyfjärden söder om Bölebyn. Detta utvecklas på normalt sätt genom påbyggnad av de sediment som älven för med sig. Tillsammans med den pågående landhöjningen orsakar sedimentavlagringen en uppgrundning både inom deltaområdet och i Svensby- och Pitefjärdarna med sammanbildande sund.

Sträckan har karaktär av bygdeälv, även om inverkan av jordbrukskulturen som helhet betraktad inte är lika stor som t ex vid Vindelälven. Älvsträckan, liksom älven som helhet, saknar nästan helt naturliga slåttermarker. Ett par låga holmar ovanför Älvsbyn utgör exempel på undantag. Älvens största biflöde, Varjisån, mynnar i Bredselet alldeles nedanför Storforsen. Detta tillskott av vatten jämte älvens brantare dalsidor medför, att strändernas vertikala utbredning, närmare 5 m, är betydligt

1986-05-05

DELSTRÄCKA AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 5.5 PITEÄLVEN: FR O M STORFORSÉN TILL MYNNINGEN, ÄLVSBYN, PITEÅ KOMMUN

<u>Karta:</u> 21K SV, 24K NO 24L NV, SV, 25 K SO	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u> varav och	ha ha land ha vatten
---	--------------	------------------------------	----------------------------

Naturgeografisk region: 29 b, 30b

Landskapsformer: Vågig bergkullterräng, älvdal.

Terrängformer: Flyggberg, forsar, levéer, nipor, terrasser, fossila strömfåror, rullstensås, deltan.

Vegetationstyper: Barrskog, lövskog, sjöar och vattendrag, äng, kalottberg, raviner:

Intresseaspekter (ej rangordnade): Se BD 5.0

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 5.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se BD 5.0

Planering och säkerställande: Se BD 5.0

Områdets huvuddrag:

Sträckan omfattar Pite älvdal från Storforsén till mynningen i Svensbyfjärden, Piteå.

Denna sträcka av Piteälven går genom en bred, öppen dalgång med icke alltid fullt sammanhängande sidor. Omgivande terräng har i huvudsak den vågiga bergkullterrängens karaktär. Bergen kring dalen har ofta brantare former än längre uppströms, många är typiska flyggberg (Död-Lassberget, Fällforsberget, Kvällsberget, Hundberget, Kålsberget, Salberget). Flyggbergens bergbranter vätter i flera fall nedåt dalen och framträder därmed som stora glaciala läsidor. Brantformerna ger ofta speciell accent åt landskapet, och Pitedalens flyggberg hör till de mer markanta inom Övre Norrlands älvdalar med likvärdiga eller bättre exempel först i Ångermanlands mer storkuperade terräng.

Berget avtar successivt i höjd mot kusten för att närmast mynningen i Svensbyfjärden nästan helt försvinna utom synhåll. Endast i älvens omedelbara grannskap har dock terrängen egentlig slättkaraktär. De berg som når över HK framträder ofta som "kalottberg", d v s med ursvallade och delvis kalspolade partier nedanför HK men med moräntäckta, skogbeväxta kalotter ovanför HK. Ett klassiskt exempel på kalottberg är Kalahatten ca 8 km väster om Svensbyfjärden men också Rackberget vid Älvsbyn och Kvällsberget vid Nystrand är goda exempel.

1986-05-05

BD 5.5

större nedströms Storforsen än uppströms. Strandvegetationen uppvisar trots den stora strandhöjden en ganska otydlig differentiering i bälten, eftersom det finkorniga substratet är instabilt och präglat av jordflytning och ras.

Den övre landstranden har mellan Storforsen och havet överlag en ganska varierad utformning men oftast är den skogbevuxen med örter och ris i fältskiktet. Där kargare tallmark ansluter till stranden är fältskiktet på den övre landstranden vanligen helt dominerat av lingon. Den mellersta landstranden är ofta lokaliserad till en omkring meterhög, erosiv brink, även om älvbrinken som helhet är vegetationstäckt. Bältet är dessutom ganska artfattigt. Den nedre landstranden har här liksom ovanför Storforsen en gles vegetation, men undantag finns, bl a i lokala bestånd av sjöfräken och vass-starr.

Deltat vid utloppet i Långnäs-fjärden har låga stränder med lövskog, huvudsakligen gråal, på den övre landstranden.

Frodig, om än relativt artfattig vattenvegetation finns flerstädes i älvens nedre lopp. Gräsnate är vanlig jämte långbladig igelknopp och på ett par ställen tämligen rikliga förekomster av hybriden mellan gräsnate och gäddnate.

Vid Sikfors finns ett kraftverk som utnyttjar en del av vattenföringen. Det är beläget vid foten av en sydexponerad, brant sluttning där vegetationens allmänkaraktär, bl a med stort inslag av lövträd, påminner om den som finns vid sydligare älvar. Kraftverket har i sin nuvarande form endast orsakat lokala skador på älvnaturen.

Fällforsberget är ett sydväxtberg intill älven. Här finns "norrländsorkidéen" norna, den i dessa trakter sällsynta ormbunken gaffelbräken samt flera fjällväxter.

Zoologiskt sett är denna älvsträcka måttligt intressant.

Värdeomdöme: Se BD 5.0

Anmärkningar:

Referenser: Se BD 5.0

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 6 LAGMANSGRAVEN, JOKKMOKKS KOMMUN

Karta: 26I NO, 26J NV

Läge:

Area: 100 ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region:

52 a

Landskapsformer: Bergkullslätt.

Terrängformer: Kursudal.

Vegetationstyper: Barrskog.

Intresseaspekter (ej rangordnade): G Z

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

Nyckelord:

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Värdet kan påverkas negativt av:

Skogsavverkning.

Planering och säkerställande:

Saknas.

1986-05-05

BD 6

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nroch område av riksintresse för kulturminnesvård nr

<u>Området ingår även i</u>	<u>kommun(er)</u>
	<u>län (land)</u>

Områdets huvuddrag:

Lagmansgraven är en ca 2 km lång ravin, "kursudal", med kolksjöar och gaffelformiga förgreningar genom bergryggen som består av skiffergnejs. Den skär rakt norrut genom nordsluttningen av bergryggen Sateunjunnje, NV om lågfjället Sjuvapuouta. Bergryggen Sateunjunnje och omkringliggande terräng tillhör bergkullslätten, varmed avses en relativt flack terräng med spridda höjdparter och däremellan stora slättytor som dominerar landskapsbilden.

Kursun har blåbärsgranskog i botten och tallskogsbevuxna sidor i den högre liggande södra delen, medan de ranta klippsidorna och rasmarkerna längre ner är sparsamt bevuxna. En bäck rinner i ett delvis dolt lopp genom ravinen och i dess nedersta del omges bäcken av en frodig vegetation. Gran och björk är de dominerande träden. Fältskiktet är örtrikt och på våtare partier växer rikligt med mossor. Även stenar och lågor har yppig mossvegetation.

Värdeomdöme:

Lagmansgraven är en mycket skyddsvärd kursudal. Dess vegetation är mycket artrik och frodig i förhållande till omgivningarna. Lagmansgraven har även stora ornitologiska kvaliteter.

Anmärkningar:

Det biologiska och geologiska underlagsmaterialet är bristfälligt.

Referenser:

Rudberg, S, 1949: Kursudalar i Norrbotten. GFF 1949. Stockholm.

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 7 RÅVEJAURE-SAGGAT-PEURAURE-KARATJ-PURKIJAURE-KABLA JOKKMOKKS KOMMUN

3 delområden

Karta: 26I NO, 26J NV
27H 27I

Läge:

Area: 225 000 ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region: 36 a och b. Lapplands högfjällregion.
52 a Norra Barrskogslappland med stora myrar.
32 c Norra Norrlands barrskogsområden och bergkullslätter.

Landskapsformer: se resp delområde.

Terrängformer: se resp delområde.

Vegetationstyper: Alpin vegetation, lövskog, barrskog, urskog, myrar,
sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: E B Z O G S L
Sekundära: K, R H

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

- A Fjällområdet är en nyckellokal för tolkningen av terrängformernas bildning (sluttningsprocesser och recenta deltan). Framstående exempel på fjällnära skogsälv.
- B Opåverkad skogsälv i anslutning till av modernt skogsbruk opåverkade områden.
- C Sårbara och hotade biotoper och arter.
- D Viltrik och botaniskt rikt område.
- E Storslaget fjälllandskap och vidsträckta sjumilaskogar.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Karaktären av obrutet fjällområde bibehålls. Områdets urskog och fjällnära skog lämnas orörd. Skogsbruk bedrivs i övrigt med stor naturvårdshänsyn. Pärlälvens naturliga vattenregim bevaras.

1986-05-05

BD 7

Planering och säkerställande:

Västra delen av området ingår i Sarek-Mavas obrutna fjällområde. Pärälven, Tarraätno och Kamajokk är skyddade mot vattenkraftsutbyggnad enligt förslaget till naturresurslag. Reservatsförslag finns för Kvikkjokksdeltat, Kassavare och Pärälvens urskogsområde. Pärälvens urskog har fredats genom beslut av regeringen.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F1d och F7

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr K5, K24 och K27

Områdets huvuddrag:

Områdets geomorfologi och vegetation beskrivs närmare under respektive delområde.

Många av de förekommande djurarterna rör sig över mycket stora områden varför det är svårt att hänföra arterna till de olika delområdena.

Björn, järv och lo förekommer allmänt inom hela området. Järvstammen är förmodligen en av de starkaste i denna del av fjällkedjan. Fjällräv ses från Kvikkjokk och västerut men lyor påträffas enbart i den allra västligaste delen. Vid Pärälven, Kamajokk och Tarraätno förekommer utter. I övrigt är däggdjursfaunan representativ för såväl fjällområdet som barrskogsländet.

Fågelfaunan är artrik och en lång rad sällsynta, sårbara och hotade arter förekommer. Kungsörn, havsörn, jaktfalk och berguv häckar regelbundet. Andra noterbara arter är sångsvan, sädgås, salskrake, dubbelbeckasin och dvärgsparv.

Värdeomdöme:

Området utgör en ca 15 mil lång profil från Padjelantas högfjällsslätter genom djupa fjälldalar och opåverkade fjällurskogar, längs en helt orörd fjällskogsälv för att i öster avslutas vid Purkijaure i det norrländska barrskogsländet. En mångfald av geovetenskapliga formelement finns längs profilen. Särskilt formrik är Kvikkjokksfjällen med bl a flera av våra bäst utvecklade recenta deltan. Det glacialt präglade Tarrekaise uppvisar utmärkta exempel på sluttningsprocesser och former. Många sydväxtberg, deltaländer och kalkpåverkade områden gör området synnerligen botaniskt intressant. Här möts även många östliga och västliga floraelement.

Riksobjektet berör 3 olika faunaområden i värdeklass I.

1986-05-05

BD 7

Många faunistiskt värdefulla lokaler som Iarradalen, Tjuolta, Kablaområdet, Ånokdeltat, Njåtjosvagne, Kvikkjokksdeltat, Peurauredeltat och delar av Pärälvens vattensystem omfattas av riksobjektet. De många nyckellokalerna tillsammans med den stora variationen av naturtyper gör området till ett av fjällregionens artrikaste områden.

Området utgör även ett synnerligen viktigt överlevnadsområde för en lång rad sällsynta, sårbara och hotade arter.

Anmärkingar: Värdekärnorna 62 och 63 omfattas av riksobjektet. Gränserna för riksobjektet har omarbetats.

Referenser:

Andersson, L, Rafstedt, T, von Sydow, U. 1985: Fjällens vegetation. Norrbottens län. Statens naturvårdsverk.

Statens naturvårdsverk 1981: Faunaområden i fjällregionen. SNV PM 1292.

Löfgren, R (red), 1984: Inventering av urskogsartade områden i fjällregionen. SNV PM 1511.

Carlsson, S, Lundblad, A-C, Viotti, A, 1978. Området Kvikkjokk-Pärälven, naturinventering. Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Rudberg och Sundborg 1975: Vattendragen i Norra Norrland, Geovetenskapliga naturvärden, Naturgeografiska inst. Uppsala Universitet, Fjällplaneringen SNV-86.

1986-05-05

DELOMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 7:1 RÅVEJAURE-TARREKAISE-KVIKKJOKK-KABLA, JOKKMOKKS KOMMUN

Karta: 27H

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region:

36 a och b Lapplands högfjällregion.

Landskapsformer: Fjäll.

Terrängformer: U-dalar, strukturmark, recenta deltan, svämkäglor, rasrännor, talus.

Vegetationstyper: Alpin vegetation, björkskog, barrskog, sjöar och vattendrag

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: E B Z O G S L H
Sekundära: K R

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A, C, D och E (se BD 7)

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Karaktären av obrutet fjällområde bibehålls. Se även BD 7.

Planering och säkerställande:

(Se BD 7)

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F1d

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr K5 och K27

Områdets huvuddrag

Riksobjektet består av tre dalgångar, Tarradalen, Kamajokks dalsänka och Tjuoltavagge vilka omger Tarrekaisemassivet i öst, syd och väst. Till området räknas också trakten kring den stora fjällsjön Råvejaure 926 m ö h väster om Tarradalen. I Tarrakaise återfinns områdets högsta partier. Topparna når här över 1 800 m och reser sig brant upp från dalarna. Hela området är präglad av de intensiva sluttnings- och flodprocesserna vilka resulterat i sönderstyckade bergväggar och djupt nedskurna bäckraviner.

Området är ur vegetationssynpunkt mycket mångformigt och uppvisar en mängd intressanta botaniska lokaler. Särskilt kännetecknande för hela området är

1986-05-05

BD 7:1

de frodiga barrskogs,- björkskogs- och videklädda dalgångarna med ett ovanligt stort högorrtsinslag. Högorrtsängarna sträcker sig även relativt högt upp längs fjällsidorna innan de övergår i alpina lågörtängar och ris-hedar. Den centrala delen av området Tarrekaisemassivet är ett högaltipint område med omfattande block och rasmarker samt snölegor.

Av de tre dalarna är Tarradalen den längsta (4-5 mil) och djupast nedskuren. Den sträcker sig från kalvfjället vid Tarraluoppal till barrskogsregionen vid Kvikkjokk. Dalbottens höjd över havet ligger mellan drygt 300-500 m. Nivåskillnaden upp till Tarrekaise är som mest 1 200 m. Dalens vattendrag Tarrajåkkå har slamfattigt vatten och passerar både vattenfall, kanjons och jättegrytfält längs sitt lopp. Kamajokks dalsänka är bredare och mindre distinkt än Tarradalen medan Tjuoltavagge är smal i de inre delarna. Både Tjuoltavagge och mellersta Tarradalen präglas av fjällbjörskog som är mycket frodig över stora ytor. Barrskog med tall som dominerande trädslag växer i nedre Tarradalen och Kamajokks dalsänka.

Tarradalen utgör en av fjällvärldens botaniskt rikaste dalgångar med såväl sydväxtbranter och extremt frodiga ängsbjörkskogar samt högorrtsängar. Särskilt efter sidojokkarna påträffas den karaktäristiska högorrtsvegetationen samt ett flertal saxifraga arter. Ravinerna och rasbranterna vid Njunjes hyser många sällsynta floraelement och är en av de rikaste lokalerna för fjällbrud i dalen.

Tarrakaisemassivet har ett karaktäristiskt utseende med landets häst utbildade rasrännor. Områdets fauna är rik, i synnerhet dalgångarnas fågel-liv. Flera hotade arter förekommer regelbundet t ex kungsörn, jaktfalk och järv. Sjöarna Tarraure och Tarraluopal är värdefulla andfågellokalerna.

Kvikkjokksdeltat i dalmynningen är mycket värdefullt från både botanisk och geomorfologisk synpunkt. Vegetationen där är starkt kulturpåverkad av bl a slåtter. Deltat tillväxer fortfarande främst beroende på tillflödet av Kamajokks slamrika glaciärvatten. Vid Änok uppströms längs Kamajokk finns ett annat stort delta som dock upphört att växa eftersom sjöbäckenet är helt igenfyllt. Änokdeltat är även en värdefull viltlokal.

Kablafjället är välkänt för sin ovanligt stora viltrikedom. Bl a torde björnstammen i området vara en av landets tätaste.

Kassavareområdet anses vara en mycket god björnbiotop bl a tack vare de många bäckarna och surdrågen med frodigt högvuxen högorrtsvegetation. Rasbranter hyser även en lång rad sällsynta och värmekrävande växtarter.

Råvejaureområdet domineras av artrika ängar och gräshedrar i ett topografiskt småbrutet område. De talrika sjöarna har extrema miljöbetingelser och är därför ofta fisklösa och med intressanta evertebratpopulationer.

1986-05-05

BD 7:1

Värdeomdöme:

Kvikkjokksområdet tillhör de "klassiska" fjällområdena i landet. Inom riksobjektet finns flera av våra bäst utvecklade recenta deltan. Det glacialt präglade Tarrakaise lämnar utmärkta exempel på sluttningsprocesser och sluttningsformer. Se även områdets huvuddrag samt BD 7.

Anmärkningar:

I stort hela riksobjektet är ett klass I område i geomorfologiska fjällkarteringen samt utpekad som värdekärna i fjällutredningen.

Referenser:

Ulfstedt, A-C, 1980: Geomorfologiska kartbladet 27H Kvikkjokk. SNV PM 1254.

Fjällplaneringen, SNV, 1986.

Dahlskog, S, 1964: Kvikkjokks delta
"- " 1967: Flora och vegetation

Se även BD 7.

1986-05-05

DELOMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 7:2 PEURAURE-PÄRLÄLVENS URSKOGSOMRÅDE, JOKKMOKKS KOMMUN

Karta: 27H, 27I, 26I NV

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region:

52 a Norra barrskogslappland med stora myrar.

Landskapsformer: Fjäll, förfjällområde, älvdal.

Terrängformer: Flyggberg, delta, talus.

Vegetationstyper: Alpin vegetation, lövskog, barrblandskog, urskog,
myrar, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: E Z O B S
Sekundära: L G K R

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A B C D E (Se BD 7)

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Karaktären av obrutet fjällområde bibehålls. Pärlälvens naturliga vattenregim bevaras. Se även BD 7

Planering och säkerställande: (Se BD 7)

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F1d

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr K 5

Områdets huvuddrag:

Området sträcker sig längs Pärlälvens sjöutfyllda dalgång från ett östligt lågfjällsområde ca 45 km västerut in mot högfjällmassiven vid Kvikkjokk. Det utgörs stormorfologiskt av lågfjäll, bergslandskap, hög- och lågslätter, fjälldalgångar samt en stor del av Pärlälvens oreglerade vattensystem. Det innehåller en rad av fjällregionens vanliga natur och terrängtyper - sjöar, vattendrag, forsmiljöer, deltaland, fjällbjörkskog m m samt vidsträckta barrskogar. Området omsluts av kalvfjäll eller fjällbjörkdominerade områden utom i norr där det gränsar mot vatten och "vanlig" skogsmark.

1986-05-05

BD 7:2

Fjällurskogsobjektet Pärlälven utgör merparten av delområdet. Ungefär två tredjedelar av området är täckt av barrskog. Skogen uppvisar en såväl stor- som småskalig variation vad gäller trädslag, skogstyper, successioner, bestockning, luckighet, brandpåverkan etc. Ett genomgående drag är att tallen ofta dominerar i de lägre delarna medan granen står ensam eller med björkinblandning i höjdlägena.

Områdets orördhet har bidragit till att området hyser några av vårt lands hotade och mest skyddsvärda djur- och fågelarter. Björn är allmänt förekommande och utter påträffas vid strömmande vatten. Både havs- och kungsörn har häckningsplatser i området. I övrigt omfattar faunan de arter som hör fjällområdet till och arter som är knutna till barrskogslandet.

Den markerade gradienten i näringstillgång från öster till väster medför att området uppvisar en rik provkarta på fjällbarrskogens olika vegetationstyper. Vegetationen domineras av torra till friska ristyper men även rika örttyper med högrötsvegetation förekommer.

Området utgör även ett tydligt exempel på vegetation i övergångszonen mellan östliga och västliga floraelement.

Vid Peuraures sydsida påträffas lappranunkel, jordranunkel och källdunört samt på Skieltavares nordsluttning, svart trolldruva. Myren öster om Peuraure gård är av rikkärrtyp med bl a ängsnycklar och lappstarr. Den senare även i "en liten bäck inne i viken öster om gårdarna".

Farforita är ett välkänt sydberg med en rik sydväxtflora. Gaffelbräken når här sin svenska nordgräns och gråfibbla har här sin enda lokal i Lule lappmark. Strandområdena runt Karatj har även en märklig artsammansättning.

Peurauredeltat är även ur floristisk synpunkt av intresse. I deltat är kanalernas stränder bevuxna med ängsbjörkskog med vist inslag av sälg (*Salix caprea*) och rönn. Framför allt på de högre ryggarna vid huvudfåran uppträder en frodig högrötsvegetation med rödblåra, smörbollor, stormhatt, midsommarblomster och brudborste.

Stora områden domineras av sjöfräken, norrlandsstarr och flaskstarr. På djupare vatten växer även sköldbladsmöja och hårbladsmöja.

Peuraures stränder uppvisar en bred inundatzon betingad av stor amplitud i vattenståndsväxlingar.

Värdeomdöme:

Delområdets storlek vad gäller natur, terräng och skogstyper, dess intakta hydrologi och obrutna i stort sett orörda skogsmiljö gör det till ett av de mest värdefulla urskogsområdena i Sverige. Området har också ett högt

1986-05-05

BD 7:2

värde från faunasynpunkt med flera hotade arter. Av särskilt högt botaniskt värde är det klassiska sydväxtberget Farforita och Peurauredeltat.

Anmärkningar:

Området innefattar värdekärna 62 i fjällutredningen. Gränserna för riksobjektet är omarbetade dels för att innefatta värdekärnan samt dels för att få en mer naturlig avgränsning.

Referenser:

Se BD 7.

1986-05-05

DELOMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÄRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 7:3 PÄRLÄLVEN-PURKIJÄUR, JOKKMOKKS KOMMUN

Karta: 27I, 26I NO, 26J NV

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region:

32 c Norra Norrlands barrskogsområden och bergkullslätter.

Landskapsformer: Älvdal.

Terrängformer: Vattenfall.

Vegetationstyper: Lövskog, barrskog, myrar, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: E Z O L G
Sekundära: B S K

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A, B, C, D (Se BD 7)

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Pärlälvens naturliga vattenregim bibehålls. Skogsbruk bedrivs med en långtgående naturvårdshänsyn.

Planering och säkerställande: (Se BD 7)

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F1d

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr K24

Områdets huvuddrag:

Ur Stormorfologisk synpunkt kan Pärlälven uppdelas i sträckan Peuraure-Karatj och sträckan nedströms Karatj.

Älvens omgivning har inom förra sträckan i huvudsak karaktär av förfjällterräng och lågfjäll men med avbrott för mycket flack terräng. Synintrycket vid Karatj domineras av spridda lågfjäll, delvis med brantare och ruggigare sidor än inom fjällbergarternas område och ibland med markanta glaciala plockningsbranter som på Farfortia. Terrängen kring östra delen av Karatj är ytterst flack och sjön uppfylls av en låg skärgård av moränöar och moränholmar.

1986-05-05

BD 7:3

Nedströms Karatj är terrängen flack restbergsslätt med få enstaka berg, någon gång med tillskärpningar av flyggkaraktär som vid Luvos och Piertinjaure. Moräntäcket präglar i den flacka terrängen ofta topografins medelstora och små former. Nedströms Luvos bestäms älvloppet flerstädes av moräntäcket och grenar upp sig i armar kring moränpartierna. Berg i dagen finns endast i Pärlafallet. Recenta processer märks i en stor talusbrant på Farforita och i Peuraures delta.

Pärlälven är till större delen omgiven av vidsträckta skogsområden. Tall och gran dominerar med inslag av björk. På några sträckor finns rena björkskogar. Innanför älvstränderna finns rikt med myrpartier. Skogarna är torra till friska med övervikt för de friska. Ristyper är vanligast, men örtristyp förekommer i synnerhet nära älven. På några ställen finns rena örttyper. Myrarna har oftast karaktär av fattigkärr och är av typ sträng-blandmyr, där strängarna visar varierande näringsrikedom medan flarkarna oftast är fattiga.

Pärlälvens stränder är mestadels zonerade på två olika sätt. Där morän, som ofta är blockig, bildar strand finns skogen helt nära vattnet. Endast en smal remsa med vide och örter skiljer skogen från vattnet. Typiska örter är: ormröt, smörboll, slätterblomma, midsommarblomster, tätört och gullris. Denna typ är vanlig längs forssträckorna, där blockmarken vid vattnet ofta är bred. Där älven flyter långsammare finns det för det mesta mer finmaterial kvar i moränen. Detta ger sig tillkänna i en rikare vegetation. Här är strandzonen ofta bredare med en 5-100 meter bred zon av vide med öfter närmast vattnet. Förutom de ovan nämnda märks kärrspira, Kung Karls spira, vänderot och brudborste. Vid vattenbrynet växer fräken, starr, kabbeleka och vattenklöver. Den nedre delen av Pärlälven har vanligen skogklädda moränstränder med den ovan nämnda floran. Keutatjbäckens nedre meandrande lopp präglas av myrmark. Här växer videt högt tillsammans med lågvuxen björk.

Vid Pärulan finns sel med stora lugnvattenytor av vilka en del är bevuxna med ryggar av fräken och starr. Här finns också öppna marker som tidigare nyttjats som slättermark. Förklaringen till detta är att här finns finare sediment på moränen. Kullarna öster om Pärulan har torr/skarp ristyp med tall beroende på att materialet i kullarna har så ringa vattenhållande förmåga.

Vid Partafallet har den västra stranden frodig vegetation, särskilt ovan forssträckan. Härifrån kan nämnas smörboll, daggekåpa, kanelros, midsommarblomster och strätta. Några hundra meter uppströms Partafallet påträffades lappranunkel.

Vid Kunjekkuoika finns en ö med björkskog av frisk örttyp där bl a noteras Tiljekonvalj (*Convallaria majalis*), vilken inte setts någon annanstans utmed Pärlälven.

1986-05-05

BD 7:3

Pärlälvens dalgång är inte särskilt märkvärdig botaniskt. Sina kvaliteter har den främst genom att vara relativt opåverkad av mänsklig verksamhet. Ofta uppfattar man älvens område som mycket naturskönt. Av de arter som här växer nära sin östgräns kan nämnas taigastarr, fjällstarr, fjällviol och lappspira.

För områdets fauna se BD 7. Av särskilt intresse är dock flodpärlmusslan som förekommer i relativt stora mängder vid Pärlälven. Den kräver kalkfattigt strömmande vatten av viss temperatur och helt fritt från föroreningar. I Pärlälven finns även en fast stam av utter.

Purkijaure

Tvärs över sjön i nordväst-sydostlig riktning löper en rullstensås, bland annat formande den vackra Gladviksudden och Tallholmen. Den senare avslutas mot söder av en välutbildad krumudde.

Skogen runt Purkijaure utgörs övervägande av torra - friska ristyper. Närmare vattnet avlöses denna oftast av ett videbälte, vanligen med ripvide, lappvide och grönvide. Därefter följer fram till vattenbrynet ett område som är påverkat av sjövattnet. Denna inundat-zon, som sträcker sig upp till högvattengränsen, hyser ofta en speciell flora. Här växer ofta arter som i övrigt saknas i området. Exempelvis kan låglandsarter växa sida vid sida med alpina arter.

Sjön kantas av steniga och blockiga moränstränder, ofta med en remsa av finare material i de lägre delarna. Vasstarr har här sin västligaste lokal i Lule Lappmark (Hultén 1971). Sjöfräken växer ofta i vattenbrynet. I Purkijaure har fyrting (*Crassula aquatica*) sin enda lokal i Lappland. Vattenvegetationen domineras i övrigt av sköldbladsmöja.

Appokälven har som tidigare nämnts ett delta i Purkijaure. Utanför detta finns en låg, långsträckt ö, Stor-Karin. De lägsta partierna på Stor-Karin och fastlandet innanför domineras av starr och vide. Här och var växer trådtåg och knappsäv.

Sydöstra Purkijaure är mycket grund. Detta gäller också området innanför Stor-Karin. Vattenvegetationen är här omfattande med bl a gräddnate, ålnate samt svalting (*Alisma plantago-aquatica*). Den senare har i Purkijaure sin västligaste lokal i Lule Lappmark och en av de nordligaste i Sverige.

Den rika vattenvegetationen utgör grunden för deltats och sydöstra Purkijaures viktiga betydelse som sträckfågellokal.

1986-05-05

BD 7:3

Värdeomdöme:

Pärlälven inklusive Karatj och Peuraure är det enda ej reglerade större vattensystemet i Luleå Lappmarks barrskogsregion. Faunan i området är rik med flera hotade arter. Direkt knutna till älven är bl a flodpärlmussla som här uppvisar en av de största förekomsterna i landet samt utter som i Pärlälven har en av få kvarvarande övervintringsplatser i Jokkmokks kommun. Purkijaures vattenvegetation är av stort botaniskt intresse.

Referenser:

Se BD 7.

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 8 ULTEVIS-SITOJAURESÄNKAN-HARREJAURE, JOKKMOKKS KOMMUN

Karta: 27I, 28I

Läge:

Area: 144 000 ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region:

36 b Lapplands högfjällsregion.
52 a Norra barrskogslappland med stora myrar.

Landskapsformer: Förfjällområde, fjällområde med platåer, bergkullslätt.

Terrängformer: Strukturmark, kanjon, isälvsavlagringar, sandur, glacifluviala terasser, palsar.

Vegetationstyper: Alpin vegetation, barrskog, urskog, lövskog, sjöar och vattendrag, myrar.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: G E B Z O
Sekundära: S H

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A Nyckellokal för tolkningen av landisens avsmältning. Välutbildade lösa avlagringar däribland Pietsauresandurn.

B Väsentligen opåverkat område.

C Sällsynta naturtyper och hotade arter.

E Ultevisplatån utgör ett säreget och ödsligt fjällområde med få motsvarigheter i landet. En av Sveriges största högfjällsslätter.

Nyckelord: Högfjällsplatå, palsar, sandur, urskog, djurliv.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Karaktären av obrutet fjällområde bevaras.

Planering och säkerställande:

De alpina delarna ingår i obrutet fjällområde. Reservatbildning pågår för Harrejaure urskogsområde.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F1d

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

1986-05-05

BD 8

Området gränsar mot Gällivare kommunOmrådets huvuddrag:

Området är beläget söder om Stora Lule älvs mäktiga dalgång, ett av de djupaste snitten genom vår fjällkedja. De östra delarna utgörs av lågfjäll med höjder upp till 900 m och mellanliggande skogsland. Mera norrut, mellan St Lulevatten och Sitojauredalgången ligger Ultevis vidsträckta och svagt böljande urbergsplatå på ca 1 000 m ö h. Mer högaltin karaktär har fjällområdet i Nordväst med Kuotektjåkkå (1 515 m ö h) som högsta topp.

Vegetationsförhållandena inom de alpina området i öster och Jåkätkaskalako domineras helt av fattiga ensartade gräshedar med klynnetåg (*Juncus trifidus*) som karaktärsväxt. Ner mot björkskogsgränsen tar olika typer av rishedar över. Kring Laitaure och Sitojauresänkan förekommer hedbjörkskogar och ängsbjörkskogar. Söderut ökas inslaget av barrträd för att sedan övergå i en fjällbarrskog vid Harrejaure.

Ultevis. Nordväst om Ultevis ligger ett område som innefattar tre högvärdiga geomorfologiska objekt, Pietsaure-sandurn, Ahutikårså och de stora isälvsavlagringarna framför denna. Området speglar ett dramatiskt och intensivt formskapande skede vid tiden för inlandsisens försvinnande. Centralt på Ultevis ligger ett stort myrområde. Palsbildning både i form av kupalpalsar och palsflak förekommer vilket är anmärkningsvärt på denna nivå. Den omfattande palsbildningen är den sydligaste i fjällkedjan med undantag av några få mindre palsområden längre söderut.

Den extremt ödsliga och vegetationsfattiga högfjällsplatån betingas av det fattiga urberget. Faunistiskt är området dåligt känt. Sjöar och bäckar i Ultevisområdet hyser som regel goda örings- och rödingsbestånd. Även fisktomma sjöar förekommer. Ett exempel på Luspenåive som saknar utlopp och endast har ett nederbördsområde på 20 ha. En följd av detta är att Luspenåive är en extremt steril miljö.

Sitojauresänkan. Björkskogsklätt dalavsnitt med extremt mosaikformat landskap. Området är präglad av lokalklimatiska förhållanden (snöfattigt och sträng vinterkyla). Följden har blivit ett naturkomplex med björkskogar som bryts av med olika typer av subalpina hedar och myrmarker. De större och blötare myrarna utgörs av strängmyrar som är sällsynta i fjällkedjan. Området utgör ett övergångsområde mellan barrurskogen och fjällområde.

Harrejaure - Urskogsområde ligger i förfjällsterrängen strax söder om den stora fjällplatån Ultevistuottar. Det utgörs av en västlig mot fjällkedjan inskjuten bergkullslätt med utpräglat flack stormorfologi. Slätten avbryts dock i de centrala delarna av ett antal markerade berg och lågfjäll. Bland övriga terrängformer framträder två större sjöområden i SO och NV samt ett stort sammanhängande myrområde vid basen av sluttningen upp mot Ultevisplatån. Harrejaure urskogsområde utgör en naturlig förlängning av den björkskogsklädda Sitojauresänkan. Centralt i området ligger flera

1986-05-05

BD 8

och en större sjö Harrejaure 464 m ö h. Nordväst om denna del finns några markerade berg och lågfjäll där Tjuolak 788 m ö h är högst. Myr och kärr förekommer överallt men upptar aldrig någon stor yta. Skogsmarken dominerar av barrblandskog utom i myrarna och de övre sluttningarna där granen står ensam i glesa lågväxta bestånd. I det centrala sjöområdet och på lågfjällens sydsluttningar är skogen relativt välsluten, hög och grov. I det nordvästra sjöområdet där moränen är blockig finns däremot lågväxt luckig skog. Åldersspridningen är stor i bestånden - de äldsta är mellan 400 - 500 år. Torr frisk ristyp dominerar. Större delen av området har anslående urskogsprägel med gamla träd, torrakor och lågor. Flera hotade djurarter förekommer i trakten, såväl barrskogsgynnade som våtmarkslevande bl a salskrake, kungsörn och jaktfalk.

Autsutjvagge är en bred dalsänka där en sandur från istiden finns bevarad. Sandurn utgör ett delta avsatt på land under inlandsisens avsmältnings-skede. Den är 9 km lång och avslutas i nordväst vid sjön Pietsaure. Från sandurn leder en mäktig klippkanjon Ahutjkårså, bildad av smältvatten och framför den i norr i sjön Langas dalgång finns flera isälvsavlagringar t ex grusterrasser och rullstensåsar.

Värdeomdöme:

Pietsaure-sandurn, Ahutjkårså och de stora isälvsavlagringarna framför denna speglar ett dramatiskt och intensivt skede vid tiden för landisens försvinnande. Den vegetationsfattiga högfjällsplatån Ultevis ger ett extremt ödsligt och torftigt intryck och är en i Sverige sällsynt landskapstyp med landets sydligaste, större palsmyrområde i ett ovanligt läge. Sitojauresänkans mosaikartade vegetation utgör ett övergångsområde mellan den alpina zonen och fjällurskogen vid Harrejaure. Urskogsområdet har högsta värdeklass som följd av sin storlek, mångformighet och karaktäristiska urskogsprägel. Området är även en stor betydelse för flera hotade arter.

Anmärkningar:

Riksobjektet innefattar värdekärna 67 och 71 i fjällutredningen. Gränserna har omarbetats. Området innefattar ett klass I, två klass II och tre klass III-området i geomorfologiska fjällkarteringen.

Referenser:

Andersson, L, Rafstedt, T, von Sydow, U, 1985: Fjällens vegetation. Norrbottens län. Statens naturvårdsverk.

Statens naturvårdsverk 1981: Faunaområden i fjällregionen. SNV PM 1292.

1986-05-05

BD 8

Löfgren, R(red), 1984: Inventering av urskogsartade områden i fjällregionen SNV PM 1511.

von Sydow, U, 1983: Vegetationskarta över de svenska fjällen, kartblad nr 7 östra Saren/Stora sjöfallet (28H/28I). Statens Lantmäteriverk.

Hoppe & Melander 1979: Geomorfologiska kartbladet 28I Stora Sjöfallet. SNV PM 1207.

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 9 SJAUNJA, GÄLLIVARE KOMMUN

Karta: 28I, 28J, 29I, 29J

Läge:

Area: 310 000 ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region:

36 Lapplands högfjällregion (36a och 36b)
52 a Norra barrskogslappland med stora myrar.

Landskapsformer: Bergkullslätt, fjäll, förfjällsområde.

Terrängformer: U-dal, kapade dalsporrar, kursudal, svämkäglor, åsar, sandurfält, talusbranter.

Vegetationstyper: Alpin vegetation, barrskog, urskog, lövskog, myrar, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: E Z O B G H

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A Nyckellokal för tolkningen av berggrundens och terrängformernas bildning. Komplex landskap med serier av våtmarkstyper.

B Väsentligen opåverkat område.

C Område med sällsynta naturtyper och ett 10-tal hotade arter.

D Området hyser en synnerligen rik fauna och delvis mycket rik flora.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Karaktären av obrutet fjällområde bibehålls. I området utanför obrutet fjäll skall där skogsbruk tillåts långtgående naturvårdshänsyn tillämpas.

Planering och säkerställande:

Större delen av området omfattas av Sjaunja naturreservat (1986). Huvuddelen av området ingår i Kebnekaise-Sjaunja obrutna fjällområde. Förutom västra delen är området upptaget på CW-listan över våtmarker av internationell betydelse.

1986-05-05

BD 9

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F1coch område av riksintresse för kulturminnesvård nr K36.Området gränsar mot Gällivare kommunOmrådets huvuddrag:

Beskrivning: Riksobjektet omfattar ett mycket stort område med omväxlande naturförhållanden. Det egentliga Sjaunja utgör landets största myrkomplex och ligger i riksobjektets östra delar men namnet står även för hela området från myren till högfjällen i väster. Det sträcker sig från bergkullslätten norr om Stora Lulevattnet åt nordväst via sjön Satisjaures vida dalgång vid randen av högfjällsområdet till den smala och välavgränsade Teusadalen som omges av höga fjäll. Inom detta långsträckta obrutna naturlandskap finns ett flertal bergs- och fjällområden, fjälldalgångar, terrängtäckande myrområden, mosaiker av myr och låga fastmarksområden samt en mängd sjöar av varierande storlek.

Sjaunjaområdet (ca 176 000 ha). Området består av tämligen opåverkad natur och omfattar en serie våtmarksdominerade naturtyper med inslag av skogsmarker (i öster) och fjällsluttningar (i väster). Fjällområdet har inkluderats i syfte att få med hela nederbördsområden. Sjaunjaområdet domineras av myrmarker där öppna flarkmyrar, sjöar och björkskog dominerar. Variationen av olika vegetationstyper har stort botaniskt intresse. Särskilt myrarna är värdefulla. Knappt halva området är barrskogsbevuxet. Urskogen förekommer främst på berg- och fjällsluttningar samt på moränholmar i myrmarkerna. Endast i sydöstra delen finns större sammanhängande barrskogar med både tall och gran. Vid det centrala myrkomplexet Kuorasjape dominerar gles granskog medan grovstammig tallskog, även den gles, är vanligast i norr. Åldersspridningen är stor men normalt dominerar äldre träd vilka när det gäller tall kan vara 300-400 ibland upp till 500 år.

Sjaunjaområdets faunistiska värde är sedan länge känt och väldokumenterat. Området finns bl a med på CW-listan över internationellt skyddsvärda våtmarker. Områdets mångformighet med en mängd olika naturtyper (bl a högproduktiva våtmarker) har medfört en ovanligt hög art- och individrikedom. Mer än 150 fågelarter har observerats varav 100 (ca 50 våtmarksberoende) har konstaterats häcka. Ungefär 25 däggdjursarter uppehåller sig i området. Björn, lo, järv och utter är några av dessa. Av hotade fågelarter som är bofasta märks bl a havsörn, kungsörn, jaktfalk och sångsvan.

Harrejaure - Tuipe - Kaitumsjöarna

Områdets centrala del utgörs av en dalsänka mellan fjällen Akavare 1 041 m ö h och Tuipe 1 092 m ö h. I dalsänkan som utsträckt i NV-SO ligger sjön

1986-05-05

BD 9

Harrejaure 591 m ö h. Fjället Tuipe är i utomordentlig grad präglat av isälvarnas aktivitet. Utefter Tuipes sluttningar finns ett mycket omfattande system av israndrännor. Vinkelrätt mot dessa ligger flera sadelskåror och framför dem har stora lobformade isälvsavlagringar byggts upp. Mellan Harrejaure och Kaska Kaitumjaure är ett myrkomplex med subalpina rishedar utbredd. Här finns säregna långsträckta palsar och även välutvecklade system med tundrapolygoner. På Akavare som helt domineras av rished är vegetationen rik. Fågellivet kring Harrejaure är mycket rikt. Myrmarkerna och vattenytorna är bra miljöer för vadare och andfåglar. Här finns flera hotade arter bl a jaktfalk och dubbelbeckasin.

Övre Teusadalen

Teusadalen är en mycket djupt nedskuren och smal fjälldal som omges av höga fjäll i norr och söder. Fjället på sydsidan, Kallaktjåkkå, är 1 818 m ö h. Dalbotten som till stor del upptas av sjön Suorkejaure ligger mellan 500-550 m ö h. Vid sjön Autajaure finns ett stort område med block-sänkor, dels på öarna, dels på udden öster om Autaloukta.

På den lättvittrade och kalkrika berggrunden, den höga nederbörden och det sydvända läget blir vegetationen på dalens nordsida både artrik och yppig. Från de ängsbjörksskogsklädda nedre delarna av sluttningen övergår vegetationen i vittutbredda högtängar, lågtängar och rishedar högre upp varefter gräshedar och blockhav vidtar. Denna zonerings, från sjön på 550 m ö h till toppen på 1 600 m ö h, sker på bara några kilometer fågelvägen. Dalgången är ett belysande exempel på lokal klimatets påverkan på vegetationen även om också berggrunden bidrar till de starka kontrasterna mellan syd- och nordsidorna.

I ängsbjörkskogarnas trädsikt finns även hägg (*Prunus padus*), sälg (*Salix caprea*) och gråal (*Alnus incana*). Fältskiktet präglas av högvuxna örter och ormbunkar.

Rishedarna skiljer sig kraftigt åt mellan de södra och norra sidorna av dalen. På den södra förekommer en ordinär torr rished med kråkbär, blåbär (*Empetrum hermaphroditum*, *Vaccinium myrtillus*) och hönsbär (*Cornus suecica*). Här finns även inslag av rikare partier och anmärkningsvärd är de två mycket begränsade men individrika förekomsterna av fjällvallmo (*Papaver radicatum* ssp *hyperboreum*) i anslutning till några jåkkar från Kallaktjåkkå.

På den norra sidan dominerar hedder av *Dryas*-typ vilket också innebär att förekomsten av kalkkrävande arter är stor.

Kaitumälven, nedströms Kaitumjauresjöarna, präglas i hög grad av smältvattendränningar. Här finns ett par stora rullstensstråk, mycket mäktiga erosionsrännor, delvis inskurna som kursudalar och vidsträckta sandurfält.

1986-05-05

BD 9

Jaltoaape

Extremt blöt våtmark med rik fågelfauna. Ingår ej i Sjaunja fågelskyddsområde men omfattas av CW objektet.

Värdeomdöme:

Sjaunja är Europas största myrområde i sitt slag utanför Sovjet. Sjaunjaområdet utgör ett av landets till ytan största naturvårdsobjekt. Området mångformighet och mångfald av naturtyper har gett upphov till ett både unikt och artrikt djurliv. Ingen annan del i svenska fjällen torde hysa så många olika arter ryggradsdjur som Sjaunjaområdet. Mer än 10 hotade arter har i Sjaunja en viktig överlevnadslokal. Området omfattar även klass I urskog och många högklassiga geovetenskapliga formelement. T ex Kaitumjaureområdet innehåller ett stort antal företeelser omspännande hela den morfologiska utvecklingsserien från berggrundens strukturella uppbyggnad via den glaciala omgestaltningen till nu pågående processer.

Anmärkningar:

Inom riksobjektet finns klass I, II och III områden i geomorfologiska fjällkarteringen. Gränserna för riksobjektet har delvis omarbetats.

Referenser:

- Melander, O, 1975: Geomorfologiska kartbladet 29I Kebnekaise. SNV PM 540.
- Hoppe, G, och Melander, O, 1979. Geomorfologiska kartbladet 28I Stora Sjöfallet. SNV PM 1207.
- Rudberg o Sundborg 1975: Vattendragen i Norra Norrland. Geovetenskapliga naturvärden. Naturgeogr. inst. Uppsala universitet.
- Fjällutredningen SNV 1986.
- Andersson, L, Rafstedt, T, von Sydow, U. 1985: Fjällens vegetation. Norrbottens län. Statens naturvårdsverk.
- Statens naturvårdsverk 1981: Faunaområden i fjällregionen. SNV PM 1292.
- Löfgren, R(red), 1984: Inventering av urskogsartade områden i fjällregionen. SNV PM 1511.

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 10 KAMASTJARRO - SIERKAJAKKIOMRÅDET, GÄLLIVARE KOMMUN

Karta: 29J SV, S0

Läge:

Area: 7 400 ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region:

52 a Norra barrskogslappland med stora myrar.

Landskapsformer: Bergkullslätt

Terrängformer: Sandur, isälvsbildningar

Vegetationstyper: Ej kända.

Intresseaspekter (ej rangordnade): G

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A Framstående exempel på sandurbildning och glaciala dräneringsformer.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Landskapsomvandlande verksamhet som storskalig täktverksamhet och gruvdrift kan påverka områdets värden negativt.

Planering och säkerställande:

Området, ingår i Kebnekaise-Sjaunja obrutna fjällområde och i ett område med landskapsskydd enligt gamla § 19 NVL.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Områdets huvuddrag:

Råvvåive-Sjiskape omfattar ett område i fjällranden med låga fjäll och företrädesvis fjällbjörkskog med inslag av barrträd. Råvvåive 780 m ö h och Kapperåive 860 m ö h är de mest tongivande lågfjällshöjderna i landskapet. Mellan dem finns ett knappt kilometerbrett pass som utgör en bred och djup isälvsränna. Den framstår som en sänka i terrängen vilken fortsätter österut där den når full utveckling som en torrlagd älvfåra och går mot den smala fjällryggen Autjelalva i stora meanderbågar. På Autjelalva förekommer flera mycket markerade rännor som börjar som klippkanjions och vidgar sig österut. Systemet med rännor mynnar ut i en sandur som upptar en yta av 16 km².

1986-05-05

BD 10

Värdeomdöme:

Osedvanligt stort komplex av glacifluviala dräneringsformer och djupt nedskurna torrdalar. Sandurn öster om Kamastjärro är synnerligen välutvecklad och betydelsefull för tolkningen av inlandsisens avsmältning. Sandurn är en av landets största och förnämsta exempel på denna terrängform.

Anmärkningar:

Klass I objekt i Geomorfologiska fjällkarteringar. Det biologiska underlagsmaterialet är bristfälligt.

Referenser:

Melander, D, 1976: Geomorfologiska kartbladet 29J Kiruna. SNV PM 741.

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 11 KEBNEKAISE OCH VISTASVAGGEOMRÅDET, KIRUNA KOMMUN

Karta: 27H, 29I, 30I

Läge:

Area: 124 000 ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region:

36 b Lapplands högfjällsregion (kraftiga, fjällmassiv med många glaciärer).

Landskapsformer: Högfjäll.

Terrängformer: U-dalar, nicher, änd och sidomoräner, israndrännor, svämkäglor, deltan, meandersträckor, levéer, kullig morän.

Vegetationstyper: Alpin vegetation, lövskog, barrskog.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: G S B
Sekundära: H Z O

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A Nyckellokal för tolkningen av deglaciationen och terrängformernas bildning. Välutbildade lösa avlagringar.

B Väsentligen opåverkat område.

D Delar av området har en mycket rik flora.

E Området är landets praktfullaste högfjällsområde med ett stort antal toppar kring 2 000 meter nivån.

Nyckelord: Högfjäll, glaciärnicher, högdalar, israndrännor, änd- och sidomoräner, svämkäglor, deltan.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Karaktären av obrutet fjällområde bibehålls.

Planering och säkerställande:

Större delen av området ingår i Sjaunja-Kebnekaise obrutna fjällområde. Delar ingår även i ett område med landskapsbildskydd. Vistasjåkka och Ladtjojåkka är skyddade mot vattenkraftsutbyggnad enligt förslag till naturresurslag.

1986-05-05

BD 11

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F1c och F1doch område av riksintresse för kulturminnesvård nrOmrådet ingår även i Gällivare kommunOmrådets huvuddrag:

Detta nordliga högfjällsområde är, tillsammans med Sarek, det största högfjällsområdet i den svenska fjällkedjan. Berggrunden domineras av den motståndskraftiga amfiboliten. Den ger upphov till mycket dramatiska fjällformer där nivåskillnader på mer än tusen meter mellan dalbotten och fjälltopp är vanliga.

Kebnekaise 2 117 m ö h är Sveriges högsta högfjällsmassiv. Kebnekaisemassivets glaciala former är mycket välutbildade. Här finns flera stora glaciärer som byggt upp vackra änd- och sidomoräner. Stora ändmoränryggar förekommer främst vid Vaktpostglaciären, Tarfalaglaciären och Isfallsglaciären. Vid Isfallsglaciären finns också typlokalen för moränformen "fluted moraine". Rastrännor, lavinblocktungor och talus är vanliga och mycket välutbildade i högfjället.

Kalix älv har sitt källområde i Kebnekaisemassivet. Härifrån kommer älvens två källflöden, Laddjojåkka och Vistasjåkka, som förenas i sjön Paittasjärvi vid Nikkaluokta. Jåkkarnas dalgångar skär djupt in i fjällmassivet. Rikedomen på värdefulla geomorfologiska objekt är stor i de södra dalgångarna.

Berggrundsvariation och de stora nivåskillnaderna i området innebär att vegetationsförhållandena växlar högst avsevärt. De centrala högalpina delarna med sin amfibolitberggrund är ur botanisk synpunkt mindre intressanta. Blockhav, glaciärer och snölegor dominerar kartbilden. I de högt belägna dalgångarna finns gräshedar med klynnetåg som karaktärsart.

I väster utgör Tjäktjavagge en berggrundsgräns med mer kalkrika bergarter. Här ökar inslaget av alpina ängar med kalkpåverkade växtsamhällen. Ett av de botaniska rikfjällen är Matertjåkko där lapsk alpros, fjällsippa, purpurbräcka och klippveronika ej är ovanliga.

Faunan i det mer högalpina området är relativt fattig men järv förekommer regelbundet.

Vistasvagge

Vistasjåkka rinner genom den djupt nedskurna björkskogsbevuxna dalen Vistasvagge. Jåkken bildar i sitt nederst lopp ett milslångt meandrande deltalandskap med stora utfyllda lagunsjöar.

1986-05-05

BD 11

Björkskogen domineras av hedskogar men frodiga ängsskogar finns i anslutning till bäckarna och på deltat samt i en bård upp mot kalvfjället. Stora områden i björkskogens övre delar har härjats av fjällbjörkmätarens larver och består därför mest av döda träd med en frodig "undervegetation" av höga örter. Örtrika björkskogskärr, en vegetationstyp som ej är vanlig i fjälltrakterna, finns här och var, bl a vid bäckarna från Tuopmatjåkka.

Långt norrut på dalens östra sida, i höjd med Råvekårsa, finns några mindre tallbestånd som utposter från Paittasjärvidalgångens tallskogar.

Skollgränsens kambrosilur med kalk går upp i en bård längs Vistasvaggens sidor men ger bara lokalt upphov till rikare vegetation. Utmed östsidan kastar sig på flera ställen bäckarna ner i vattenfall och i de kraftigt nerskurva fårorna finns här och var en artrik högörtvegetation.

Ladtjovagge

Ladtjovagge och denna dals fortsättning mot Paittasjärvi har på sina sidor storartade serier av israndrännor, där bidalar mynnar stora svämkäglor och i dalbotten recenta deltan.

Hedbjörkskogen dominerar i dalgången, men i öster finns också en del lavrika björkskogar betingade av det hårda klimatet med bl a sträng kyla i låglanden vid Kikkaluokta. Kylan "rinner" ner i dalbotten och temperaturskillnaderna mellan Tarfala på 1 130 m ö h och Nikkaluokta på 465 m ö h kan vara mycket stor.

Ängsbjörkskogor finns som ett band upp mot kalvfjället ovan hedskogarna och även i anslutning till deltalandskapet vid Ladtjojaure.

Vid Tarfalaälke, där skollgränsens kalkrika kambrium går i dagen, finns en liten men kraftigt markerad brant med flera intressanta sydbergsväxter. Den sällsynta sanddraban finns här på Nordens nordligaste lokal. Andra krävande arter är tuvbräcka, purpurbräcka, klippveronika, hårstarr och klippestarr.

På myrarna väster om Tarfalaälke finns på flera platser stora bestånd av brudsporen.

Utmed dalgångens sidor, speciellt mot söder dyker den kalkrika skollgränsen här och var fram i form av mörka små branter. Ända in i den allra västligaste delen av Ladtjovagge, söder om Singitjåkka påträffas rik flora med bl a alpros och kantljung.

Fjällsluttning i sydläget väster om Kebnekaise fjällstation har fuktigare marker med mycket ängsvegetation, friska och våta rishedar med rik flora.

1986-05-05

BD 11

Faunistiskt utgör dalgångarnas deltaländer värdefulla lokaler för vadare och andfåglar. Enstaka hotade arter som t ex jaktfalk kan påträffas i området.

Områdena ovanför Paittasjärvi inkl deltana i den västra delen av denna innefattar vårt lands centrum för glacialologisk fältforskning. Den sk Tarfalastationen, tillhörig Stockholms universitet, är ett internationellt känt forskningscentrum.

Värdeomdöme:

Kebnekaise 2 117 m ö h är Sveriges högsta fjällmassiv. Högfjället har i utomordentligt välutbildat skick den glaciala skulpturens huvuddrag, glaciärnicher och högdalar. De talrika glaciärerna har framför sina fronter mäktiga änd- och sidomoräner. Sluttningsprocesserna är överallt mycket aktiva och här finns utmärkta exempel på recenta deltan. På sydsidan av Paittasjärvi finns storartade serier av isrändrännor. De djupt nedskurna dalarna Vistasvagge och Ladtjovagge utgör tillsammans med de mer kalkrika områdena i väster och söder botaniskt värdefulla områden. En mängd kalkkrävande växtsamhällen och avvikande områden som deltaländer och sydväxtbranter påträffas. Deltaländerna utgör även de mest värdefulla områdena från faunistisk synpunkt.

Anmärkningar:

I riksobjektet ingår värdekärnorna 80 och 81 i SNV:s fjällutredning. Riksobjektets gränser har omarbetats. Tarfaladalen och östra Ladtjodalen är klass I objekt och övriga området antingen klass II eller III objekt i geomorfologiska fjällkarteringen.

Referenser:

Rafstedt, T, 1983: Vegetationskarta över de svenska fjällen. Kartblad nr 5 Kebnekaise (29I) Statens lantmäteriverk.

Fjällutredningen SNV 1986.

Andersson, L, Vegetationskarta över de svenska fjällen. Kartblad nr 2 Abisko (30H/30I/31H/31I), Statens lantmäteriverk.

Melander, O, 1975: Geomorfologiska kartbladet 29I Kebnekaise, SNV PM 540.

Andersson, L, Rafstedt, T, von Sydow, U. 1985: Fjällens vegetation. Norrbottens län, Statens naturvårdsverk.

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 12.0 KALIXÄLVEN, KIRUNA, GÄLLIVARE, PAJALA, ÖVERKALIX, KALIX KOMMUNER

6 delsträckor

<u>Karta:</u> 25M Nv, NO, SO 26M NV, SV 27M NV, SV 28K NO 28L NO, SV, SO 29K SV, SO 29I, 29J	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u> 121 000 ha varav ha land och ha vatten
--	--------------	---

Naturgeografisk region:

29b, 30b, 32d, 52a, 36b

Landskapsformer: Se resp delsträcka.

Terrängformer: Se resp delsträcka.

Vegetationstyper: Se resp delsträcka.

Intresseaspekter (ej rangordnade): E G H K Z B L O S F

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

- A Framstående exempel på stor fjällälv som särskilt väl visar natur- och kulturlandskapets utveckling, processer och ekologiska samband
- B Ett av Europas största oreglerade vattendrag och opåverkade urskogsområden
- C Hotade, sårbara biotoper och arter
- D Delvis områden med rik flora/fauna
- E Storslagna och särpräglade naturavsnitt i älvdalen

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Älvens naturliga vattenregim bibehålles, urskogsområden undantas från skogsbruk, övrigt skogsbruk bedrivs med stor naturvårdshänsyn och hävden av odlingsbygderna fortsätter.

Värdet kan påverkas negativt av: Dämning, vattenståndsreglering, vattenavledning, utsläpp.

1986-05-05

BD 12.0

Planering och säkerställande:

Älven undantagen från vattenkraftsutbyggnad enligt förslag till naturresurslag. Naturreservat planeras för Kaitum urskogsområde. Källflödena ingår i obrutet fjällområde, fågelskyddsområde vid Parakka.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F1b, F5, F2

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Områdets huvuddrag:

Kalix älv rinner upp i det mäktiga Kebnekaisemassivet och avvattnar detta via två grenar, Kaitumälven och Kalixälven. Till Kaitum älv dräneras via Tjäktajokk massivets västra delar, medan Vistasjokk och Ladtjojokk, som förenas i sjön i Paittasjärvi, dränerar de övriga delarna. Kaitum älv är älvsystemets huvudkälla. Tärendö älv, som är Kalix älvs första stora tillflöde nedom sammanflödet med Kaitum älv, medför nästan en fördubbling av vattenföringen. Vid Överkalix tillstöter ytterligare ett vattendrag, Ängesån, som är Kalix älvs största biflöde.

Stormorfologin inom Kalix älvs dräneringsområde kan, med hänsyn till bergsgrundsgeologi och topografi, indelas i två huvudregioner. I väster högfjällsområdet på mer än 1 000 m ö h och öster därom det vidsträckta, flacka lågfjälls-, skogs- och myrområdet, som uppbyggs av urberg. Mellan Tärendö, Vittangi och Muonio påträffas de flackaste urbergsslätterna i hela inre Norrland. Moränen är den dominerande jordarten inom Kalix älvs dräneringssystem. Isälvsavlagringar förekommer främst vid och ovan högsta kustlinjen (HK), i övrigt sparsamt. I älvens nedre lopp dominerar mjälliga-leriga fjärdsediment, som ibland täcks av grövre svallsediment och distala älvmyningssediment.

Själva älven som har en längd av 450 km, karakteriseras av en växling mellan sel och forssträckor som ibland avbryts av långa sammanhängande forssträckor, t ex ovan Tärendöälvens inflöde. De mest betydande selen återfinns i älvens nedre delar. Kalix älv är sjöfattig, sjöarealen utgör endast 4 %.

Älven rinner till större delen genom skogs- och myrlandskap. Sammanhängande jordbruksbygder finns bara i älvens nedre lopp (från Överkalixstrakten). Steniga moränstränder med gles men välzonerad hedartad vegetation är karakteristiska ovanför HK. Nedströms HK ökar andelen finsediment och många stränder hyser ängsartad vegetation som nyttjas som betesmarker och tidigare även slåttades. Välutbildad vattenvegetation påträffas särskilt i dessa sedimentrika områden. Ävjobroddvegetationen i det nedre älvloppet är unik.

1986-05-05

BD 12.0

Floran har ett markant inslag av växter med nordlig huvudutbredning, t ex lappelm, strandveronika, nordlig backruta och röd trolldruva. Detta skiljer Kalixälvens flora från floran i de två sydligare fjällälvarna Pite- och Vindelälvarna.

Kännedomen om älvens fauna är otillfredsställande. Intressantast bland däggdjuren är kanske uttern som observerats i slutet av 1970-talet. Bisamråttan är en sentida invandrare som håller sig kvar. Älven har viss betydelse för fågelfaunan dels som flyttled dels som häckningsområde. Sitt största zoologiska värde har älven förmodligen i de lax- och havsöringsstammar som leker i både huvudälven och dess biflöde Ängesån.

Kalixälven är helt opåverkad av vattenkraftutbyggnad.

Värdeomdöme:

Kalixälven hör till ett av Europas största oreglerade vattensystem och har som helhet ett mycket stort naturvärde. Den har sina geomorfologiskt mest skyddsvärda objekt i de översta delarna som representerar en storslagen fjällnatur med extremt rik formvariation av stort vetenskapligt intresse. Parakkabygden, Pahakurkkio, Jokkfallet, Ängesåns deltaområde, Råktjärvdeltat och älvens genombrottsdal som hör till de längsta i urbergs-Norrland är några av de viktigaste enskilda objekten. Kalixälvens flora har ett stort inslag av arter med utpräglat nordlig utbredningstygdpunkt. Kring källflödena finns en rik och mångformig vegetation. Älven har betydelse som fågelflyttled och hyser ett flertal häckningsområden. Älven är av mycket stor vikt som laxälv och har även betydelse för älvlekande kustsik. Kring Narkens by finns ett värdefullt kulturlandskap.

Anmärkningar:

Det biologiska underlagsmaterialet är bristfälligt. Kalixälvens källflöden ingår även i BD 11.

Referenser:

SNV 1969. Norrlandsälvarnas naturvärden. Värdegraderad bedömning av Torne, Kalix och Pite älvars samt Vindelälvens betydelse för forskning och turism. SNV Publikationer 1969:13.

Sjörs, H, 1975: Preliminär botanisk värdering av norra Norrlands outbyggda älvsträckor. Medd Växtbiol inst Uppsala 1975:7.

Rudberg, S, & Sundborg, Å, 1975: Vattendragen i Norra Norrland. Geovetenskapliga naturvärden. Naturgeogr inst Uppsala univ.

Se även resp delsträcka.

1986-05-05

DELSTRÄCKA AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 12.1 KALIXÄLVENS KÄLLFLÖDEN, KIRUNA, GÄLLIVARE KOMMUNER

<u>Karta:</u> 29I, 29J	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u>	ha
		varav	ha land
		och	ha vatten

Naturgeografisk region:

36b Lapplands högfjällregion, kraftiga fjällmassiv med många placiärer.

Landskapsformer: Fjäll, älvdal.

Terrängformer: U-dal, nisch, kullig morän, meandersträckor, levéer, torrdalar, israndrännor, slikåsar, delta, svämkäglor, talus, slamströmmar.

Vegetationstyper: Lövskog, snårskog, kärr, blandmyr, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): E G H K Z B S

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 12.0 och BD 11.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se BD 12.0

Planering och säkerställande: Se BD 12.0

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F1b

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Områdets huvuddrag:

Kalix älv har sitt källområde i det mäktiga Kebnekaisemassivet som har toppar på mellan 1 600 och drygt 2 100 m ö h. Högst är Kebnekaises sydtopp, som också är Sveriges högsta punkt. Härifrån kommer Kalixälvens två källflöden, Ladtjojåkka och Vistasjåkka, som förenas i sjön Paittasjärvi vid Nikkaluokta. Jåkkarnas dalgångar skär djupt in i fjällområdet. Dalbottnarna ligger på ca 600 m, varför stora relativa höjdskillnader förekommer inom området. Rikedomen på värdefulla morfologiska objekt är stor i båda dalgångarna. Områdena ovanför Paittasjärvi inkl deltana i den västra delen av denna innefattar vårt lands centrum för glaciologisk fältforskning. Den s k Tarfalastationen, tillhörig Stockholms universitet, är ett internationellt känt forskningscentrum.

1986-05-05

BD 12.1

Både Vistasjåkka och Ladtjojåkka har byggt upp deltan i västra delen av Paittasjärvi. Deltana karakteriseras av kanaler, instängda mellan levéer och små och stora lagunsjöar.

Vistasjåkka rinner genom den djupt nedskurna U-dalgången Vistasvagge. Jåkken omges av björkskogar, främst hedskog och i sydsluttningar och bäckraviner ängsskogar. Örtrika björkskogskärr, en vegetationstyp som ej är vanlig i fjälltrakterna, finns här och var. Vistasjåkka bildar i sitt nedersta lopp ett milslångt meandrande deltalandskap med stora utfyllda lagunsjöar. Här finns frodig vegetation i form av ängsskogar, våta kärr och videområden. Kalkstråk i dalgången har lokalt gett upphop till rikare vegetation. I Vistasvagge finns även utpostlokaler för tall.

Ladtjojåkka rinner genom en bred björkskogbeklädd dalgång, Ladtjovagge. Hedbjörkskog dominerar i jåkkens omgivning men i öster finns också partier med lavrika björkskogar betingade av det hårda klimatet med bl a sträng kyla. Denna kyla har medfört att även palsmyrar och uppfrysningmarker är vanliga nere i dalgången. Ängsbjörkskogar finns som ett band upp mot kalfjället ovan hedskogarna främst i sydsluttningarna samt även i anslutning till det myrrika deltalandskapet vid Ladtjojaure. Rik vegetation finns fläckvis främst i anslutning till branter med kambrosilurberggrund utmed dalsidorna. Ängar och våta hedar med rik flora finns söder om Kebnejåkka. Mellan Ladtjojokk och Nikkaluokta finns bl a storartade svämkäglor och ett mycket välutvecklat israndrännesystem, som går ända ned till och förbi Nikkaluokta.

Värdeomdöme:

Se BD 12.0.

Anmärkningar:

Tarfaladalen och östra Ladtjodalen är klass I objekt och resten av området antingen klass II eller klass III objekt i fjällutredningens geomorfologiska kartering.

Referenser:

Rafstedt, T, 1983: Vegetationskarta över de svenska fjällen. Blad 5 Kebnekaise (29I)

Melander, O, 1975: Geomorfologiska kartbladet 29I Kebnekaise Beskrivning och naturvärdesbedömning. SNV PM 540.

1986-05-05

DELSTRÄCKA AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 12.2 KALIXÄLVEN. FR O M PAITTASJÄRVI T O M KAALASLUSPA, KIRUNA,
GÄLLIVARE KOMMUNER

<u>Karta:</u> 29I, 29J	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u> varav och	ha ha land ha vatten
------------------------	--------------	------------------------------	----------------------------

Naturgeografisk region:

36b

Landskapsformer: Förfjällterräng, älvdal.

Terrängformer: Drumliner, israndrännor, rullstensåsar.

Vegetationstyper: Blandskog, lövskog, myrar, sjöar och vattendrag, äng.

Intresseaspekter (ej rangordnade): E G H K Z

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 12.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se BD 12.0

Värdet kan påverkas negativt av: Se BD 12.0.

Planering och säkerställande: Se BD 12.0

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Området ingår även i _____ kommun(er)

_____ län (land)

Områdets huvuddrag:

Älvsträckan omfattar sjöarna Paittasjärvi, Laukujärvi, Holmajärvi och Kaalasjärvi som tillsammans bildar en ca 45 km lång sjökedja.

Stormorfologin runt sjöarna kännetecknas av lågfjäll och förfjällsterräng. På dalsidorna, särskilt i de övre delarna finns välutvecklade israndrännesystem, som går ända ned mot sjöytorna. På sina håll, t ex vid Kaalasjärvi, finns ackumulationsformer, främst i form av rullstensåsar. Som en fortsättning av dessa kan den mäktiga Jukkasjärviåsen betraktas. Drumliner uppträder i låglänt terräng mellan Laukujärvi och Holmajärvi samt söder om Kaalasjärvi.

1986-05-05

BD 12.2

Sjöarna omges av hedbjörkskogar med en örtfattig rismatta av främst blåbärs- och kråkris i fältskiktet. En successiv övergång mot barrskogsregionen börjar vid Paittasjärvi och inslaget av tall i björkskogen ökar snabbt österut. Granen har en västlig utpost i dalgångens nederdel. Oftast växer ren björkskog närmast sjöarna och blandskog kommer in på högre nivåer. Frodig och örtrik vegetation återfinns på genomslade marker vid bäckar i dalsidorna. Flera byar med näraliggande kulturmarker finns vid sjöarna. Inslaget av myrmarker är stort och flerstädes når även de ner mot stränderna som ofta består av morän i olika grovlek. Strandvegetationen är ofta zonerad med ett videbälte överst åtföljt av ett gräs- och örtrikt bälte på mellersta landstranden medan den nedre landstranden kan vara endast glest bevuxen av gräsliknande växter. Sjöarna har rätt likartad vegetation och ett 20-tal helofyter och äkta vattenväxter har påträffats.

Faunistiskt sett är fågellivet framträdande. Blåhake och flera sångare är typiska för björkskogen och videsnåren. Vattnen och myrarna utgör häckningsområden för ett flertal and- och vadarearter. Vanliga arter är blå knipa, vigg, bläsand, småskrake, gluttsnäppa och drillsnäppa. Även fiskmåsar är väl spridd i området och flera rovfågelarter har observerats.

Ön Saivonsaari med omgivningar har ett rikt fågelliv och torde även vara botaniskt intressant genom den mosaik av skog, myr och sjö som karakteriserar området.

Alep Tjabbe rinner fram i en ravin med en artrik och frodig vegetation som inkluderar ett 140 tal kärlväxtarter.

Värdeomdöme:

Se BD 12.0.

Anmärkningar:Referenser:

Rosenberg, M, 1979: Naturinventering av Kalix älv inom Kiruna och Gällivare kommuner. Länsstyrelsen i Norrbottens län, Naturvårdsenheten.

1986-05-05

DELSTRÄCKA AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 12.3 KALIXÄLVEN: FRÅN KAALASLUSPA T O M LAPPESUANDO (1 DELOBJEKT),
KIRUNA, GÄLLIVARE KOMMUNER

<u>Karta:</u> 29J, 29K SV, 28K NV NO	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u> varav och	ha ha land ha vatten
--------------------------------------	--------------	------------------------------	----------------------------

Naturgeografisk region:

52a Norra barrskogs-Lappland

Landskapsformer: Bergkullslätt, älvdal.

Terrängformer: Drumliner, forsar, älvterrasser, dödishål, åsar, sandurfält.

Vegetationstyper: Barrskog, blandskog, lövskog, snårskog, myrar, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): E G H K Z O

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 12.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se BD 12.0

Planering och säkerställande: Se BD 12.0

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr

och område av riksintresse för kulturminnesvård

Områdets huvuddrag:

På denna sträcka kännetecknas älven av ett smalt och svagt slingrande lopp med en rad forssträckor åtskilda av mestadels smala sel. Från och med Kiviniemi vidgar sig selen och längs sista biten av sträckan finns ett flertal större vikar.

Landskapet kan i stort sett karakteriseras som bergkullslätt längs hela sträckan. Denna sträcka präglas, liksom den tidigare, av glaciälviala erosions- och ackumulationsformer. Av de sistnämnda är ett upp till 50 m högt komplex på sydsidan av Saurussuvanto av störst intresse; det är rikt differentierat i åsar, terrassplan och sandurfält. Dödishål är vanligt förekommande. Älven skär på ett flertal ställen genom drumlinfält.

1986-05-05

BD 12.3

Kalixälven rinner här fram genom ett skogs- och myrlandskap. Barrskogar dominerar och tallhedar, ofta med stort björkinslag, är den vanligaste skogstypen. Partier med hedbjörkskog finns längs älvsträckans övre del, medan inslaget av gran och blåbärsgrenskog ökar mot öster. Strandskogar med högväxtvegetation finns ställvis längs älven liksom breda videbälten. Ofta finns dock bara en smal eller luckig videbård på stränderna. Strandslåttermarker finns kring Kiviniemi. Branta sparsamt bevuxna moränstränder finns också. Några sel hyser frodig vattenvegetation.

Änder som knipa och kricka och vadarna drill- och gluttsnäppa är vanliga längs älvsträckan. Även salskrake har observerats. I forsarna är harr vanlig och öring finns också.

Kaitum urskogsområde: Se BD 12.3.1.

Värdeomdöme: Se BD 12.0.

Anmärkingar: Det biologiska underlagsmaterialet är bristfälligt.

Referenser:

Rosenberg, M, 1979: Naturinventering av Kalix älv inom Kiruna och Gällivare kommuner, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Naturvårdsenheten.

1986-05-05

DELOBJEKT AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 12.3.1 KALIXÄLVEN: KAITUM URSKOGSOMRÅDE, GÄLLIVARE KOMMUN

Karta: 28K NV, 29J, 29K SV

Läge:

Area: 33 000 ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region:

52a Norra barrskogs-Lappland

Landskapsformer: Bergkullslätt

Terrängformer:

Vegetationstyper: Alpin vegetation, barrskog, myrar, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): B E G

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

B Stort opåverkat urskogsområde

C Hotad naturtyp

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas

Områdets urskogskaraktär bevaras.

Planering och säkerställande: Reservatbildning pågår.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Områdets huvuddrag:

Området upptar merparten av bergkullslätten mellan Kaitumälven och Kalixälven från älvötet i öster till de vidsträckta våtmarkskomplexen runt Vuotnajaure. Stormorfologiskt präglas det dels av flera bergs- och lågfjällsområden, dels av flacka morän- och grovsedimentområden. De sistnämnda områdena har ofta stort inslag av sjöar och myrar av varierande storlek. Området gränsar mot älv och myr förutom i söder och en inskjuten del i norr där gränsen löper längs skogsmark.

Knappt två tredjedelar av totalarealen är barrskogsbevuxen. En stor del härav utgörs av glesa eller mycket glesa skogar. Mer välslutna och virkesrika bestånd finns lokalt inom Tjåljåkkas tillrinningsområde samt fläckvis längs älvstränder och på fjällsluttningar. Skogen utgörs till över-

1986-05-05

BD 12.3.1

vägande del av granskog av frisk-fuktig, stundom våt ristyp med spridda inslag av tall på torrare partier. Tallskog av torr-frisk ristyp förekommer främst i områdets norra och nordvästra delar på sluttningar och höjdparter i terrängen. I tallskogen finns ofta inslag av grova vidkroniga träd med brösthöjdsdiametrar om ca 75 cm och åldrar upp till 450 år. Yngre generationer dominerar dock i bestånden. I den nordvästra delen är björkblandningen emellanåt hög.

Området är mycket lite kulturpåverkat, endast i de älvnära avsnitten finns spår av plockhuggning.

Värdeomdöme:

Området är stort, mångformigt vad gäller terrängformer, naturtyper och skogstyper, har i huvudsak naturlig avgränsning och är ytterst lite påverkat.

Anmärkningar:

Området har åsatts högsta värde i urskogsutredningen.

Referenser:

Löfgren, R (red) 1984: Urskogar. Inventering av urskogsartade områden i Sverige. 5 Fjällregionen SNV PM 1511.

1986-05-05

DELSTRÄCKA AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 12.4 KALIXÄLVEN: FRÅN LAPPESUANDO TILL HK (TÄRENDÖ),
KIRUNA, GÄLLIVARE, PAJALA KOMMUNER

Karta: 28K NO, 28L NV, NO, SO Läge:
29K SO, 29L SV

Area: ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region:

52 a Norra barrskogs-Lappland
32 d Norra Norrlands barrskogsområde

Landskapsformer: Bergkullslätt, älvdal.

Terrängformer: Veikimorän, drumliner, forsar, levéer, kanjon.

Vegetationstyper: Barrskog, lövskog, myrar, sjöar och vattendrag, äng.

Intresseaspekter (ej rangordnade): E G H K Z B O

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 12.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se BD 12.0

Planering och säkerställande:

Fågelskyddsområde finns vid Parakka. Se även BD 12.0.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Områdets huvuddrag:

Denna älvsträcka har en omväxlande karaktär och kännetecknas av ett stort antal forsar åtskilda av korta, lugnflytande sträckor. Vid Parakka vidgar sig älven i ett större sel med ett flertal holmar och uddar.

Ur stormorfologisk synpunkt kan landskapet betecknas som bergkullslätt. Närmare Tärendö - och nedströms Tärendö - påträffas de flackaste urbergs-slättarna i hela inre Norrland. Vid Lappesuando rinner älven genom ett drumlinslandskap som efter några kilometer övergår i ett av vårt lands bäst utvecklade moränbacklandskap av typ Veikimorän. Detta landskap är speciellt välutbildat kring sjön Vettasjärvi. Från trakten av Parakka blir de glacifluviala inslagen åter starkare. I selet vid Nedre Parakka är de recenta fluviala formerna med älvförgreningar, öar, levéer och bankbildningar ovanligt välutvecklade. Nedströms Parakka rinner älven i Paha-kurkkio genom en mer än kilometerlång klippkanjon med sidor upp till 5 m i höjd.

1986-05-05

BD 12.4

Älven omges här av skogar och stora myrkomplex. Tallhedar och barrblandskogar dominerar. På låglänta områden nära älven finns blåbärsgranskogar, ibland med örtrikt fältskikt. Kulturmarker finns vid Parakka och Männikkö. Stränderna är vanligen steniga, ibland även med finkornigt substrat. Stenstränderna kan vara glest beväxna men är ofta välzonerade närmast skogen med en lövbård av viden, sälg och gråal och örter som fjällvedel, älgört och tuvtåtel. Längre ner på landstranden blir örter och gräslänkande växter dominerande och här tillkommer t ex slätterblomma, vattenmåra, kärrviol, rödven, blåttåtel och hundstarr. Stränder med täta videsnår och kraftiga bestånd av flask- och blåstarr finns också. Vattenvegetationen är vanligen sparsamt utvecklad.

Utter har observerats i närheten av Tarendö i slutet av 70-talet. Fågellivet är relativt rikt i några områden och ett flertal and-, vadare och vitfågelarter är väl representerade. Fisktillgången är god och denna älvsträcka hyser flera högklassiga reproduktionsområden för lax. Harr- och öringbestånden är goda.

Vid Parakka har ett fågelskyddsområde avsatts.

Pahakurkkio är en mäktig fors nedskuren i en kanjon vars klippsidor har en yppig lavvegetation och klippsprungevegetation med bl a ormbunkarna stensöta och stenbräken. I en översilad örtrik lövskog har röd trolldruva (sällsynt i Fennoskandien) och fjälldunört (ovanlig nedom fjällkedjan) noterats. Kalkkrävande arter som huvud-, hår- och fjällstarr finns också i området.

Värdeomdöme: Se BD 12.0.

Referenser:

Rosenberg, M, 1979: Naturinventering av Kalix älv inom Kiruna och Gällivare kommuner. Länsstyrelsen i Norrbottens län, Naturvårdsenheten.

Mahl, K G & Sunding, J-A, 1979: Kalix älv inom Pajala kommun. Naturinventering, länsstyrelsen i Norrbottens län, planeringsavdelningens rapportserie 1979:14.

Hjorth, S, 1971: Torne och Kalix älvar. Del 1 Allmän beskrivning. UNGI Rapport 12.

1986-05-05

DELSTRÄCKA AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÄRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 12.5 KALIXÄLVEN: HK (TÄRENDÖ) TILL NYBYN (ÖVERKALIX)
PAJALA, ÖVERKALIX KOMMUNER

Karta: 26M NV, 27M, SV, NV
27L NO, 28L SO

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region:

30b Norrlands vågiga bergkullterräng
32d Norra Norrlands barrskogsområden och bergkullslätter

Landskapsformer: Bergkullslätt, älvdal.

Terrängformer: Drumliner, genombrottsdal, vattenfall, forsar, nipor,
randdelta, flacka isälvsavlagringar.

Vegetationstyper: Barrskog, kärr, sjöar och vattendrag, äng.

Intresseaspekter (ej rangordnade): E G H K Z B

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 12.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se BD 12.0

Planering och säkerställande: Se BD 12.0

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Områdets huvuddrag:

I Tärendö gör Kalixälven en skarp krök och från att ha runnit mot SO övergår älven i lopp nästan rakt mot S. Vid Tärendö ansluter Tärendöälven som överför vatten från Torneälven. Denna sträcka av älven är inte lika forsrik som föregående älvsträcka och på flera ställen i sträckans uppströmsdel vidgar sig älven i breda sel.

Stormorfologin kännetecknas huvudsakligen, ned till ungefär i höjd med Narkenfors, av den från föregående sträcka extrema bergkullslätten. Därefter bestäms stormorfologin huvudsakligen av Kalixälvens genombrottsdal, som hör till de längsta inom urbergs-Norrland. På den övre delen av sträckan, som ligger vid och strax under HK, förekommer talrika glacifluviala sand- och grusstråk längs älven. Vid Narkenfors vidtar omfattande plan av älvmynnings- och fjärdsediment med 10-20 m höga erosionsbrinkar av nipkaraktär mot älven. Vackra drumlinsfält kan iaktas på ömse sidor om

1986-05-05

BD 12.5

älven i höjd med Narken. Vid Jokk ligger ett storartat vattenfall, det s k Jokkfallet, med 10 meters fallhöjd.

Älven omges längs denna sträcka av barrskogar. Tallen dominerar trädskiktet längst uppströms men inslaget av gran och rena granbestånd ökar mot S. Magra hedskogar med lav- och risdominerad markvegetation är vanligast. Frodigare skogar med större inslag av örter och mossor finns också. Kulturmärker finns i större omfattning runt byarna som dock i den övre delen av älvsträckan ligger väl åtskilda. Först närmare Överkalix tättnar bebyggelsen och kulturmärker upptar här en stor del av markerna närmast älven.

Myrmarker finns i mindre omfattning. Dokumentationen av älvens vegetation inom Överkalix kommun är mycket sparsam, varför följande beskrivning främst gäller älvsträckans överdel.

Stränderna är alltifrån steniga till finsedimentrika, på sina ställen även erosionsbenägna. Många strandavsnitt har frodig vegetation. På steniga stränder är växter som slåtterblomma, åkerbär, flockfibbla, strandranunkel och blåttåtel vanliga. På finkornigt substrat kan vegetationen bilda tydliga bälten överst med en lövbård av al och björk samt ljung, lingon och brunrör i fältskiktet. På den mellersta landstranden vidtar smala videsnår av lapp- och grönvide, därefter ett graminidbälte dominerat av trådtåg och norrlandsstarr på den nedre landstranden. Vass-, flask- och blåstarr är också vanliga dominanter i det nedersta bältet. Holmarna i de stora selen utnyttjas än idag för kreatursbete. De hyser en ängsvegetation av gräs och örter där de tongivande arterna är krus- och tuvtåtel, rölleka och borsttistel samt i någon mån även rödven, gullris, skogsnäva, ekorrbar, åkerbär och på lägre strandnivåer bl a vass-starr. På de centrala delarna framträder även smörbollar och nordlig backruta. Strandveronica är en typisk växt längs stränderna på denna sträcka och på grusiga stränder kan fjällnejlikan bli iögonenfallande.

Vattenvegetationen är ofta frodig, gynnad av de finkorniga bottnarna. Bland förekommande arter kan nämnas gul näckros, hårbladsmöja, sköldbladsmöja, hästsvans, sjöfräken, gräs- och gropnate, höst- och klolånke samt hårslinga.

Niporna har artfattig vegetation risdominerad av mjölon, ljung och lingon med inslag av gräs som rödsvingel, kruståtel och lapprör.

Förvånansvärt många häckande andfåglar av bläsand, knipa, gräsand, vigg, småkrake och storskrake finns i selen nedströms Tarendö.

Fiskfaunan representeras av bl a harr och öring i forssträckorna och upp till Jokkfall även lax och havsöring. Numera finns fisktrappa vid Jokkfall. I sträckans nederdel finns mycket goda reproduktionsområden för lax-fiskar.

1986-05-05

BD 12.5

Rovanieminäset avviker från omgivningarna både i fråga om former och flora. Här finns t ex bestånd av grönyxne, rödkämpar (ovanlig i N Fennoskandien) samt en nordlig utpost av liljekonvalj.

Jokkfall är ett attraktivt turistmål med goda fiskemöjligheter.

I Narkens by finns ett värdefullt kulturlandskap.

Värdeomdöme:

Se BD 12.0.

Anmärkningar:

Det biologiska underlagsmaterialet är bristfälligt.

Referenser:

Mahl, K G & Sundin, J-A, 1979: Kalix älv inom Pajala kommun. Naturinventering, länsstyrelsen i Norrbottens län, planeringsavdelningens rapportserie 1979:14.

Hjorth, S, 1971: Torne och Kalix älvar. Del 1 Allmän beskrivning. UNGI Rapport 12.

1986-05-05

DELSTRÄCKA AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 12.6 KALIXÄLVEN: FRÅN NYBYN (N ÖVERKALIX) TILL MYNNINGSOMRÅDET
ÖVERKALIX, KALIX KOMMUNER

Karta: 25M NV, NO
26M NV, SV

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region:

29b Kustslätter och dalar med finsediment kring norra Bottenviken.

Landskapsformer: Kullig terräng, älvdal/älvmyrning.

Terrängformer: Kalixpinno, genombrottsdal, forsar, levéer, deltan.

Vegetationstyper: Barrskog, sjöar och vattendrag, äng.

Intresseaspekter (ej rangordnade): E G H K Z B L O

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 12.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se BD 12.0

Planering och säkerställande: Se BD 12.0

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Områdets huvuddrag:

Längs denna sträcka är rikedomerna på sjöar stor. En del genomströmmas av älven, andra ligger vid sidan om men följer älvens vattenstånd, som utmärks av stor amplitud, ca 5 m.

Stormorfologin karakteriseras av nedströms successivt upphörande dalgång. I övrigt domineras bilden helt av de aktiva fluviala proceserna som i särskilt hög grad ger älvsträckan dess prägel. Kalixälven och Ängesån bildar vid sammanflödet ett vidsträckt sel- och deltaområde med levéer och lagun-sjöar, älvförgreningar och öar. Området hör till ett av de vackrast utbildade älvlandskapen i sitt slag i landet. Längre nedströms bildar Kalixälven ännu ett vackert och distinkt utbildad delta i Råktjärv. Nedom Råktjärvs utlopp, den smala och branta Trångån, passerar älven genom ytterligare två sjöar. På den nedersta delen faller älven i en starkt slingrande och brant fåra med flera mindre forsar till mynningen i Kalixfjärden. Till skillnad från Torne älv omges Kalix älv ej av någon kustslätt, utan höjder på över 100 m ö h förekommer ända ned mot kusten. Morän av Kalixpinnotyp

1986-05-05

BD 12.6

är den helt dominerande jordarten längs älven mellan Råktjärv och mynningen och bildar i älvdalens nedersta del låga ryggar som löper tvärs över dalen. Nedre Kalixdalen utgör typområde för Kalixpinno.

Odlingsbygder omger större delen av älvsträckan. Älven har ofta tämligen låga sedimentstränder med stora naturliga översvänningsbälten. Sjöarna är tämligen växtrika och sjöstrandvegetationen är väl utvecklad och upptar breda zoner. Inom det nedersta strandbältet finns unika förekomster av "mini-rosettväxter", betingat av de höga vattenståndsamplituderna.

I Morjärvtrakten finns goda områden för simfåglar och vidare och närmare älvmyningen finns fina rastlokaler för flyttfåglar. Tillgången på både lax och havsöring är god tack vare bra reproduktionsmöjligheter.

Värdeomdöme:

Se BD 12.0.

Anmärkningar:

Det biologiska underlagsmaterialet är bristfälligt.

Referenser:

Hjorth, S, 1971: Torne och Kalix älvar. Del 1 Allmän beskrivning. IINGI Rapport 12.

Se även BD 12.0.